

თქ 9093
2

მ. თაყაიზილი.

კათალიკოზ-ბაქარიანი

მღვდლის იესე ტჯაშაძისა.

თბილისი

სსწრაფლ-მბეჭდავი „ქობისა“. მოსკოვის ქ., № 5.

1907

მ. თაყაიშვილი.

კათალიკოზ-ბაქარიანი

მღვდლის იესე ტლაშაძისა.

ტფილისი.

სტამბა მ. შარაძისა და ამხანაგობისა.

Тип. М. Шарадзе и К-о Ник. ул. № 21.

1895

Дозволено цензурою. Тифлисъ, Марта 21 1895 года.

არის წიგნი ესე კათალიკოზ-ბაქარიანი, ძრავალმცა არი-
ან წელნი და ქამნი ცხოვრებისა მათისანი, თქმული ტლაშა-
მის მღდლის იესესი. დაიწერა ქალაქსა შინა სამეუფოსა
კონსტანტინეპოლის, ქრისტეს აქეთ ჩღკს, ქორონი-
კონსა უიე.

---

1. ააბე მსმენთა, კარგ ღვინის მსმელთა, აწე შენ წიგნო ბა-
ქარიანო.
კარგა შეექცენენ, არსად გავექცენენ, ვინც სუფრაზე ზის, აქ არი-
ანო.
რიცორ რუსთველო, კარგ გამომთქმელო, ენა ცკბილო და
შაქარიანო,
და ავმა მთქმელებმა, ქურდმა მელებმა, ლექსი მრავალი მოგ-
ზარიანო.

აწის წიგნი ესე კათალიკოზ-ბაქარიანი, მრავალმცა
აწიან წიგნი და ქაძნი ცხოვრებისა მათისანი, თქმუ-
ლი ტლაშაძის მღვდლის იესესი ქალაქსა შინა სამეუ-
ფოსა კოსტანტინოლის, ქრისტეს აქათ ჩღკს, ქო-
რონიკონს უიე.

2. ღმერთო, აღძარ ენა ჩემი შენ წინაშე საქებარად,
პირველცა ჰქმენ დასაწყისად, მერმე ნიუთნი მთა დაბარად,
შენვე ესე ყოველივე ზღვაზედა ჰქმენ დასამყარად
ღ გარდამოკედ ქვეყანაზედ, ცოდვილთათვის აღვედ ჯვარად-

3. ჰე ერთო ღმერთო ძლიერო, უხვად წყალობისა მამცემო,
ჩვენისა გამოკსნისათვის გვერდსა ლახვარსა გამცემო,
ჯოჯოხეთისა დამქცეო და სამოელის დამცემო
ღ ადამის გამომყვანელო, სატანას კვერთხითა მცემო.

4. როს ადამ შექმნა უფალმან, შთაბერა სული ცხოველი,
რაც გამცნო, ის დაიჯერე, მე შენგან ამას მოველი,
ქვეყანა შიგნით აშენდეს, ვიყო წყალობის მთხოველი,
ღ იმ ერთს ხილს თუ სჰამ, მოკვდები, ცუდად ჩაგივლის ყოველი-

5. პეტრე დაიკენ, უფალო, დასცივდეს ჯაქვნი კელთაგან,
დამიხსენ მეცა დაბმული მტერისა მე მახეთაგან,
ვაბივარ ძნელსა ბადესა ეშმაკისა საბრკეთაგან,
ღ ადამსავით აღარ ვქამ აწ ხილსა მე მა კეთაგან.

6. როს ეზეკია ოდესმე იკსენ შენ წაწყმედისაგან,
ცრემლით გევედრა, შეუნდევ, დაიკსენ ეშმაკისაგან,
მეც გევედრები, დამიკსენ დაბმული მტერებისაგან,
ღ ვის დავაბრალო ეს საქმე, გადამკდა მე ბედისაგან.
7. არ მოასვენებს სოფელი კაცსა ამყოლსა მისასა,
შურსა ჩაუგდებს ეშმაკი ტკბილის საყვარლის ძმისასა,
ზოგსა წაიყვანს ეშმაკი, დაჰკარგავს, თემს მოელის შორის გზისასა
ღ თავსაც დაჰკარგავს, ყმასაცა, შიშს არა რიღობს ღთისასა.
8. კაცი წააკდენს¹ საქმესა და სოფელს დააბრალებსა,
ერთს რასმე აიმიზებებს, არვინ ატანდეს ძალებსა,
დაუჭირებლივ შორს წავა, თავსა არ შეიწყალებსა,
ღ ნაქსოვი ეცვას ამ გვარს კაცს, ველარიშოვნის შალებსა.
9. შორს გზას წასულს კაცს ნაღველი ბევრს რასმე მოაგონებსა,
არად მიაჩნდეს კარგიცა, ავის სახლისა მქონებსა,
დაჯდეს, იტიროს, იფიქროს, შეერთოს ცრემლთა ფონებსა,
ღ მაშ რა ექმნა, აღარ ვილაყბო, ნაღველს ვინ მომიფონებსა?
10. ცრუმან სოფელმან გამტანჯა და არსად მამასვენა მან,
თვალი გამიშრო ტირილმან, ნიადაგ ცრემლთა დენამან,
ვაი თუ ავად ჩამიგდოს თქუენის ყურისა სმენამან,
ღ ვინლა გიშველის, იასე, თუ კი წაგწყმიდოს შენ ამან.
11. განა არ ვიცი, არ კარგი კაცი ცრუ, ცუდად მეტყუელია,
არ მამწონს კაცი გულ-დიდი, ყბედი და სიტყუაჰტყელია,
მცოდნეს კაცს სიტყუას დასტყუევებს, სხვაგან ალაყბოს² ყელია,
ღ გარ შემოერტყას სიცრუვე მართ, ვითა რა სარტყელია.
12. დავით დაწერა ფსალმუნში: „ყოელი კაცი ცრუ არსა,“
არ გაუთავდეს სოფელი კაცსა ცრუ ფიცსა, მტყუარსა,

დაკარგოს თავის დიდება, ეძებდეს, პოოს, თუ არსა,
ღ ბატონმა რა სამსახური ბძანოს, ვერ ვეტყვით უარსა.

13. მიბძანა, სტამბოლს მიახელ, მე ვერ ურჩ ვექმენ ბატონსა,
ბევრსა ვმსახურებ, ვაამებ, ეგებ რამ შემამატოსა,
ნეტამცა რაც მამიგია, ისიც არ დამეპანტოსა,
ღ ვინ გააკეთა, არ გაყვა, მე ჭირი მემატოსა.

14. ყმა ბატონზედა ჰკიდია, ისე ბატონი ყმაზედა,
ყმამა მსახუროს ბატონსა და თავი დადვას მას ზედა,
ძნელის საქმის გამართვა, ისიც ჰკიდია ჰკუევაზედა,
ღ გაფხილება სჯობს და გარჯა დიდის კელმწიფის კარზედა.

15. ბატონმა რა ქნას მის მეტი, ყმა გააკეთოს მან მისი,
სხვაგან იყიდოს, დაადოს, მამული იმან მამისი,
იმისთვის თავი არ დადვას, არა ინაცვალოს ძმა მისი,
ღ ჰარამ ამაგი იმაზე და ჰურ-მარლი³ შხამისი.

16. ვახტანგ ზის თავის ტახტზედა, მან არ შეცდვა თავსაო,
მამადყულ წიგნსა უგზავნის გიორგის ერისთავსაო:
შენ ჩემკენ იყავ, მე ვიცი, რას უზამ იმათ ავსაო,
ღ იმ ერისთავმა რატომ ქნა, ბაქარ არ ითავსაო.

17. წიგნსა სწერს დარბაისელთა მოტყუებით და მელობით:
ქართლი მე მამცა ყენმა მითთა, ბარით და ველობით,
არ შევიცილებ მე კაცსა, ჩემი ყოფილა ძველობით,
ღ მაგრამ ვერა სჯობს ვახტანგსა ჰკუით, რჩევით და ჰუელობით.

18. ვახტანგ უბძანა: „ეს ქართლი შენი ყოფილა აროდეს,
კახეთი შენ და ქართლი მე, ორისათვისვე კმაროდეს⁴“,
სულ კახნი დარბაისელნი ქართლის დაჰერას ჩქაროდეს,
ღ ორთავ დაკარგეს ჯავრითა, ქართლზე ურუმნი ხაროდეს.

19. არ დაუცალა ქალაქი, არც ქართლი დაანება მან,
ვერა უყო რა მუქარამ, კმალზე კელისა დებამან,
ვახტანგ შესტირა უფალსა, ცრემლით შეისხა ქება მან,
ღ სამართალი და აა კმალი, ვის მისცეს ღვთის ბრძანებამან.
20. კახს ბატონს გული უზრზინავს, უყურებს თფილის ქალაქსა,
როდის იქნება წავიდეს, მე დავჯდე იმის ალაგსა,
ვინც მივა ქართველი კაცი, ფიცხლავ ჩააცმევს ხალათსა,
ღ ვის გაუწყრება, თავს უნაყს, მალ მისცემს კელში ჯალათსა.
21. ვახტანგ ზის თავის ტახტზედა, ელის ღვთისაგან შველასა,
ღმერთსა შესტირის ცრემლითა, ჩვენ ვხედავთ ღაწვსთა სველასა,
მე მამარჩინე სატანას ამ ეშმაკსა და გველასა⁵,
ღ ტკბილად უბძანებს ქართლელებს, გულს უდებდა ყუელოსა.
22. უბძანა: „დარბაისელნო, კარგა მამიგდეთ ყურია,
გადამეკიდა მე მტერი, თქვენც იცით სადაურია,
ერეკლემ ერთხელ იშოვნა, ჩვენზედ⁶ იძია შურია,
ღ ახლა ეს გადამეკიდა, სწადს გამიმწაროს პურია,
23. თქვენ არ მიმტყუნებთ, მე ვიცი, თუ მე რას უზამ ამასა,
ცოტას ხანს ქართლი ეჭირა ერეკლეს ამის მამასა,
განა არ ვიცი, რა გიყოთ—პურსა გაჭმევდათ შხამასა,
ღ მე მიკვირს თქვენგან, რას აქნევთ ბატონსა არამგამასა.
24. არ გიკვირს იმ ერისთვისა, ქართლი იმანვე არია⁷,
მე მილალატა, გადმიდგა, მამადყულს მისცა ქარია⁸,
დავემოყურე და მიმაჩნდა, ვასიძე მე ბაქარია,
ღ უბძანებია, გადვავდებ, და ჩემზედ უმაქარია.
25. არ ვეჭობ⁹, შერჩეს ნიადაგ ჩვენი სისხლისა დებანი,
რათ მოინდომა გულითა მან ჩვენი ამოგდებანი,
ზოგი დაგუჟარგა, გვიმტერა, ზოგს უყო გადაგდებანი,
ღ კელში ჩაგიგდო, მას უყო თავი ქვეშ ამოდებანი.“

26. კახი ბატონი დაფიქრდა: ეს ასე არ იქმნებისო,
თუ არ შევიდებ მე თავსა, ეს საქმე წამიკლებისო,
თუ არ მოვასხამ ლაშქარსა, ეს არსად გამეცლებისო,
ღ სულ ავაოხრებ¹⁰ ქალაქსა, თუ ხანი დამეცლებისო.

27. კაცი აფრინა ყოველგნით, დღივ და ღამ სულ არია,
დავედრა: თავს ნუ დაზოგავ, ავდარი იყოს დარია,
არაზს ზეითი ლაშქარი ახლავ აქ შემამყარია,
ღ ღვთის მადლმა იქ ვიახლები, სადაც რომ ვახტანგ არია.

28. რა მოვიდა ჯარი მრავალი, გზა გამოველო შორია,
არაზს ზეითი ლაშქარი და დიდი ხანი არია,
სულ დაიჭირეს კრწანისი ციხე და გარ თაბორია,
ღ მრავალი მოჰყვა კარავი, ცხენი, აქლემი, ჯორია.

29. კრწანისის ბოლოს შეიბნენ, ომი შეიქმნა ძრიალი,
მოიკრა ბაქარ კელი, ფრანგულმა შექმნა ბრიალი,
შევიდა შუას რაზმშია, ლომივით შექნა ტრიალი,
ღ ნუმც დეველევა კახს ბატონს, რაც რომ დამართა რიალი.

30. გაიქცა კახი ბატონი, ბაქარს კელთ დარჩა ჯარია,
ტარიელს უგავს მას ომი, შეშვენის ცხენ აბჯარია,
მრავალი კაცი გაწყვიტა¹¹, რიყეთ ეყარა მკდარია,
ღ შორს ჩამოაგდის მან კაცი, გაშალა გძელი მკარია.

31. დილას შეიბნენ ქართველნი, იქმნა მზე ამოსულია,
ექვს საათს ომი გადაწყდა, შუა დღე გადასულია,
ბევრი გაწყვიტეს¹² თათარი, იქმნა სულ-ამოსულია,
ღ კოცენ და აღარ ალყებეს თათრული და არც სპარსულია.

32. სულ ყუელა გააყრევინეს ცხენი, აქლემი, ჯორია,
კარავი მოფენილობით, ქეჩა სუხანი დორია,
იაფათ ჰყიდნენ აქლემსა, ერთ თუმნათ იყო ორია,
ღ ქირმანულს შალებს მზერითა თუალი ვერ მოვაშორია.

33. რაც ხანი იყო ყველასა გააყრევინეს ღროშები ¹³,
გაყარეს ტანისამოსი, ბაყალმანდსა აქვს ყოშები,
მალე გაიქცნენ, ყოფილან კაცნი ბრიყვნი და ბოშები,
ღ უნდოდათ მაგრამ, ვერ ჭამეს ზურგიელი და ღოშები.

34. გაქცეულს ლაშქარს გაუდგნენ, ჰკოცნენ და ჭრიან თავებსა,
ვერ მიეწივნენ კახს ბატონს, ქვეყნისა გამათავებსა,
ნახეთ იმისი გაქცევა, თუ რას მოიყვანს რაებსა,
ღ თავს დასხამს ლეკის ლაშქარსა, ქვეყანას გაათავებსა.

35. ბაქარ ნავარდობს ქორივით, ყოველ დღივ გადიკდის ომსაო,
ხან იქ დაესხმის, ხან იქა, ვერავინ ნახავს მჯდომსაო,
თეიმურაზ ზის ციხეში, ისვრის ძალიანს თოფსაო,
და არ ეშინიან ბაქარსა, როგორც რომ თხისგან ლომსაო.

36. მოვიდა ბაქარ მამასთან, აქვს მხიარული პირია,
მისჭირვებია ომშია, გადაკედია ჭირია,
გავაგდევ მე ჩვენი მტერი, ნუგეშინის, ნულარ სტირია,
ღ შევუტივე და გამექცა, ბევრი ვაგინე პირია.

37. ჰკადრა მამასა: გამექცნენ, ვერა აქუს მამაცი გულია,
სრულად დავთანტე ლაშქარი, გამექცა მამადყულია,
მე ვექობ, იქ წავიდა, ვისიც ერთგული ყულია,
ღ კიდევ მობძანდი ქართლშია, მოდი და მამადყულია.

38. ქართველთა დასჭრეს თავები თუშთა, კახთა ¹⁴ და თათრისა,
მოართვეს ვახტანგს, შეიქნა მდივნისაგან წერა დავთრისა,
ეს მე მოვჭერო, ეს ამან, აღარვის ჰქონდა ხათრისა,
ღ მტერი დაჩაგრეს გალალდენ, აწ ეშინიან მათ რისა?

39. გაიქცა კახი ¹⁵ ბატონი, მაგრამ ¹⁶ კიდევ მოვა და
შოაულობს ლეკის ლაშქარსა, დარბის და მივა მოვა და,
ნახევარ ადლი შილაი, ლამის კადა და ¹⁷ მოვადა,
ღ დაჰკოცნენ, ქართველთ იძახდენ, ძმამ ვერ მიშველოს, მოვადა.

40. წავიდა კახი ¹⁵ ბატონი გაქცეულ გაწბილებული,
შეშჩივლა ლეკთა: დამმართეს მე ქართველთ საქმევებული,
მათზე მილაშქრეთ, მიშველეთ, კმალი გარტყიათ ქებული,
ღ კელთ მოგცემ, რაც მამადია, მე სარალოში დებული.

41. უკან მამყევით მე, მტრისა თქვენ ჯავრი ამამყარეთა,
ის გადაადგევით ტახტიდამ, მე დამსვით, დამაპყარეთა,
კელთ მოგცემ თბილის ქალაქსა, მათ დღენი გაუმწარეთა,
ღ მათი ცოლ-შვილი ქონება თქვენს კელთა მიაბარეთა.

42. ლეკის ლაშქარი გამოჰყვა, კიდი არ ჩააქციესო,
თაბორზე ვახტანგს დაესხნენ, იქიდან გააქციესო,
დარბაისელნი ამოსწყდენ, სისხლი იქ დააქციესო,
ღ მერმე მიადგნენ ქალაქსა, გატეხეს, და აქციესო.

43. დაწვეს, დადაგეს ქალაქი, მათ უყვეს ცეცხლისა კიდება,
სრულად წართვეს ქონება, ვისაც რა ჰქონდა ¹⁸ დიდება,
დატყვევდა მრავალი ქალი, კელს უყვეს კელის კიდება,
ღ ასე მოუკდა ქვეყანას იმათი გადაკიდება.

44. ანაზღათ კახმა ბატონმა მათ თავსა დასცა მეხია,
როდეს აშენდა ქალაქი, ვერა ვის გაუტეხია,
ნეტამცა დედის იმისთვს, ცოტა რამ შილა მეხია,
ღ ასრე არ გაოკრდებოდა ქართველი, არც სომეხია.

45. ქალაქში დაჯდა ბატონად, ქართლი უნდოდა გულითა,
მოქალაქეებს უშიხთლა, ვერ შეიჯერეს ფლურითა,
იმათმა უსამართლობამ ვეჭობ დაკარგოს სულითა,
ღ კელთ იგდო ბაქარ, ვაგლახ მას, თავი ვერ მოსჭრა ცულითა.

46. გააღეს კარი ციხისა, გამოსქდა ციხის თათარია,
იმათ გატეხეს სიონი, აიკლეს ბევრი ფართარია,
სიონის ხატი წაიღეს, არავინ იცის სად არია,
ღ დატყუევდა დეკანოზცა, კაცი წმინდათა სადარია.

47. ის ხომ ორ თუმნათ დაიხსნეს, ხატი კი დაიკარგაო,
არ იცით, თბილის ქალაქი უმისოდ აღარ ვარგაო,
მე ვეჭობ¹⁹, კახო ბატონო, ვერა ჰქვენ საქმე კარგაო,
ღ ის კი დაჰკარგე ქართლშია, მითხარ სადა დაიბარგაო.

48. ცოტა რამ ხანი გამოკდა, წამოდგა ურუმთ ლაშქარი,
თრიალეთზედ რომ მივიდა, წინ მიეგება ბაქარი,
ღიად იამათ მათ მისლვა, პირში ჩაუდგეს შაქარი,
ღ მტერსა ექადდა დაჭერას დიდი ოქრო და მასქარი.

46. მიუძღვა ციხის თათრებზე, აიკლეს ცოლ-შვილითაო,
სულ დაიჭირეს ციხე და მეტეხი ნარიყლითაო,
მევეჭობ¹⁹, ქართველს ბატონსა თქვენ ველარ გამოსკლითაო,
ღ კაცმა რომ მტერი დაჩაგროს, აჯობოს ამ ჭკუითაო.

49. მაშ ასე უნდა, კაი კაცმა იყაროს მტრისა ჯაგრია,
ბაქარ თაბორზედ აბძანდა, ციხეში დადგა ჯარია,
კახი ბატონი შეიპყრეს²⁰, წაართვეს მას ხანჯარია,
ღ ლომივით ბრდღვინავს ბაქარი, მალლა ხლტის ვით კანჯარია.

51. თაბორზედ გვერდსა²¹ იახლენ ორნივე ერისთავები,
პირ წმიდათ²² არის გიორგი ქვეყნისა გამათავები²³,
და რადგან მოუდგა ერთგულად, არს პირის გამათავები
ღ რადგან შენ გნახე ცოცხალმან, შენთვინ დავიკლა თავები.

52. იასესათვის ებძანა: შენ მიეგებე წინაო,
მანამ არ ნახო შენ ბაქარ, ძილსა ნუ დაიძინაო,
რადგან ის ვნახეთ ცოცხალთა, ჩვენ რაღასა ვიქთ შინაო,
ღ მანეულს შემოეყარა, გალიმდა, გაიცინაო.

53. მოუდგენ დიად ერთგულად ორნივე ტკბილი, ძმანები,
აღარ მოშორდენ არსითა, ერთის თუალისა წამენი,
ხატზე შეფიცეს გულ წმიდათ, მათვე დაუცეს ამენი,
ღ რატომ ახდენდით ამათა, შვილნიცა იყუნენ და ყმანები.

54. არ გაგეყრებით ცოცხალი არც ლხინში, არც ჭირშია,
რომელსაც მტერზე მიგვისევ, ჩვენ მოვსჭრიათ თავსა ძირშია,
ჩვენ ორნი ძმანი გახლავართ, გვაყურე გასაჭირშია,
ღე მაგრამ რა გიყოთ, ჩავარდი დიდის ვეშაპის პირშია.

55. თაბორზე დადგეს კარავი, აღარ აქვს მტრისა შიშია,
გვერდს ახლავს ერისთავები, ერთი სჯობს გასაჭირშია,
ურუმთ ლაშქარი აქ არი სიმრავლით ვითა ქვიშია,
ღე უხარის მოქალაქეთა, აღარ ვართ მგლისა პირშია.

56. წავიდეთ, ვნახოთ ბაქარი, ჩვენ შევებრალეთ თავია,
ყველა შევჩივლოთ, შევესტიროთ, რაც გვიყუეს ჩვენ კახთავია,
იმათამც გადაკედია, რაც ჩვენ გვაძახეს ვაია²⁵,
ღე ვკადროთ ყველაი ბატონსა, რაც დღე დაგვიდგა შავია.

57. მოქალაქენი მოვიდნენ მტირალნი, ცრემლ დათხეული,
სულა ძველ ძულით მოსილნი, თავს შალი შემოხვეული,
სულით კორცამდი მოთხრილნი, საყელო გარდახეული,
ღე რაც გვქონდა²⁶, ჩვენ დაგუკარგა სულ მამა-პაპათეული.

58. ბაქარ გაჯავრდა, ჩავიდა მამად-ყულ დაიჭირაო,
მე მიკვირს, ჭკვიანმა კაცმა საქმე რად გაიჭირაო,
რატომ არსაით წავიდა, თავსა რად უგდო ჭირაო,
ღე მუახლის ზამბახასშვილი ქართლს როგორ დაიჭირაო.

59. ურუმთა მისცა კელშია, ეს შემინახეთ კარგაო,
სულ ყველა მოატანინეთ, რაც რომე დამეკარგაო,
მტრის ჯავრის ამოყრა უფროსი აღარ ვარგაო,
ღე ესეცა ჰკითხეთ, ქართლშია დარგული რა რგაო?

60. კახი ბატონი დაფიქრდა: რა უნდა მე მმართვედესო?
რაც რომ მე უყავ ვახტანგსა, მე ვეპოვ⁹ გადქადესო,
უფროთხილდებოდი ჩემს თავსა, მე გამახვიეს ბადესო,
ღე მათ აღასრულეს მტერობა, რა რამე დამექაჯესო.

61. დაჯდა კახმა ბატონმა, ახლა იხმარა ქკუაო,
ყმაწვილი არის ბაქარი, მალე მან მოატყუაო,
პირობა მისცა ასეთი, მის დღეში არ უტყუაო,
ღ იხსნა რადგან რომ თავი მან პრაწი წა....ო

62. მე შეგეხვეწო ბაქარსა, და მიხსნას სიკვდილისაგან,
უცილოდ თავსა მამჭრიან, მე მეშინიან კლმისაგან,
დახსნის იმედი არა მაქს არცა ყმისა, არცა ძმისაგან,
ღ მე კიდევ შეველას მოველი ღვთისა და ბაქარისაგან.

63 ბაქარ უბძანა: იმედი ცოტას ხანს მოიჭირვეო,
მე კი გაგიშვებ ისევე, როგორც რომ დაგიჭირვეო,
მე მეკვირს ჭკვიანმა კაცმა საქმე რად გაიჭირვეო,
ღ რად ამიოხრე ქალაქი, ქართლი რად დაიჭირვეო.

64 რა წილი გედვა ²⁷ ქართლშია, რად ამეოხრე ესაო,
ამდენს ლაყაბს გერჩივნა ყანამ დაგეთესაო,
შენი სიკვდილი მწადიან, რასა ვიქ უკეთესაო,
ღ მაგრამ არ მოგკლავ ²⁸, იცოდღი, თავდებად მოგცემ ღმერთსაო.

65 კაცი აახლო: მობძანდი, ჩვენ ვნახოთ ერთმანერთია,
არ მოგკლავ, ეს დაიჯერე, მოწამე იყოს ღმერთია,
ორნივე ერთად გავერთნეთ, ჩვენ დავდვათ პირი ერთია,
ღ მაგრამ კახნივე დავგჩხუბენ, არს მამა პაპათ ზნეთია.

66 როს გამიჭირდეს, მიშველე, ისევ მე მოგეკმარები,
კაცნი არიან უპირო, ბრიყენი და მიუმხდარები,
კმალი ვკრათ ძალიანი, ჩვენ მიუფაროთ ფარები
ღ ჩვენ გაუთენოთ ავი დღე, ვერ დაინახონ დარები.

67 რალას ვაგძელე სიტყვასა, მათ ერთმანერთი ნახესა,
მათ სიყვარული, მოხვევნა ტკბილის ძმას დასახესა,
ღმერთმან შემოგძლოს სიკეთე, გამომკსენ ძნელსა მახესა,
ღ გამგზავნე, არ დამიჭირონ, კიდევ თათრებმა მნახესა.

68. კაცი გაგზავნა მაშინვე, მოუყვანინა ცხენია,
ბელაური და ზერდაგი, მუკლშიაქუს სიფიცხენია,
მან გაისტუმრა, აახლო დარბაისელთა ძენია,
ღ უბძანა თან იახელით, არ ჰკადროთ სიმარცხენია.

69. კარგათ ქნა შანშემ ურჩივა კახის ბატონის საქმეო,
ავი არა ქნას შენზედა, აწ უთავდებებ მათ მეო,
რაცა ავი გიყო, ყველაყა ღვთის გულისათჳს დასთმეო,
ღ თუ პირს მიუტეხენ, მე ღვთითა კახეთსაც სულ წავართმეო.

70. ის როგორ მიზამს, ჩემზედა²⁹ მან ამოიღოს კმალია,
ყოველმა კაცმა რაც მაზედ დაზდევ ვაღია,
ვიცი კახს ბატონს ნიადაგ ქართლზე უჭირავს თუაღია,
ღ დამტერებია ქალაქსა, გულზედ ასვია ძვაღია.

71. წავიდა მამად-ყულიხან, ეწუვა გულის ნებასა,
ყულარაღასი თან ახლავს, ვინ ღირსა მის ხლებასა,
ერასთვის შვილი იასე ყურს უგდებს მის ბძანებასა,
ღ³¹ ქალაქში დარჩა ბაქარი სიკვდილსა, ბაქარს შეასხამს ქებასა.

72. ქალაქში დარჩა ბაქარი, არ მისცეს თუაღთა რუღია,
მშვიდი, მდაბალი, მოწყალე, ყოველის ცოდნით სრუღია,
უხვად გამცემი, არა შურს მას კაცისათვის სუღია,
ღ სანამღი ჰქონდა, აძღია თათრებს თეთრი და ფრუღია.

73. შანშემ ურჩივა: წავიდეთ, არ გითავებ პარსაო,
მტრის ჯავრი ამოვიყრია და ციხის თათრებისაო³¹,
იქეთ რუსეთი ახლოა, სიმაგრე მე მაქუს მთისაო,
ღ კელმწიფის იმედიცა გვაქუს, გვიშველის ეგებისაო.

74. რაც გითხრა, ის დაიჯერე, კარგა მამიგდე ყურია,
არ იცი, ქართველთ აქამღი კლმით უჭამია პურია,
უწინც მოსულან ძველათა შეყრილი ქართლს ურუმიან.
ღ ქართველებს გაუწყვეტია³⁴ მათ ჩვენი სისხლი პურია.

75. შენ კი არ იცი, ყმაწვილო, ძნელსა ბადესა გაები,
ჯერ ყმაწვილი ხარ, არ იცი, რა გადაკედია რაები,
ამათ რომ ყური მიუგდოთ, მერმე დაგვკადონ ტყავები,
ღ მოდი კმალი ვკრათ, რაც იქნას, შალა გადავდვით თავები.

76. თუ დამიჯერებ, ასე სჯობს ეს ჩემი გამორჩეული,
ყმაცა ვარ, ნათესავიცა, არა ვარ კაცი ეული,
მე ვჯერვარ მამკდარა ცოტასგან აქ დიდი ჯარ ძლეული,
ღ ვახსენოთ ღმერთი, ვიომოთ ეს წელიწადი წლეული.

77. ვაი, თუ არც შენ დაგინდონ და შეგაზარონ თავია,
კაცსა არ გაადიდებენ, ესე სჭირს ამათ ავია,
მტერი ეს იყო დაჩაგრე, ბოლომდი გაათავია
ღ რაც დაგაზარა მამამა, სიტყვები არ უთავია.

78. კარგი რამ იყო ის ფაშა, ბაქარ რომ ჩაიყვანაო,
მაისში ჩავლო სომხითი, ერთი არ წაკდა ყანაო,
დიად უყვარდა ბაქარი და შვილად აიყვანაო,
ღ მას გასწყრომოდა ხვანთქარი, ისევ მან წაიყვანაო.

79. წამოიყვანეს გზაზედა და თავი მოიწამლა მან,
ბედმა უტყუა, ჭკუამა, მერმე ქართლისკენ წავლამან,
ის გაათავა კელმწიფის შიშმან, რიდვამ და კრძალვამან
ღ ავად ქნა, არ დაიჯერა დიდის კელმწიფის სწავლა მან.

80. ის გადიცვალა ამ სოფლით, სხვა დაჯდა იმის ალაგსა,
დიარ ბეგირის ფაშაა, არავის აძლევს ხალათსა,
მათ ძალი უყვეს ქართლსა და მერმე თბილის ქალაქსა
ღ ქართლი მოთხარა სულობით, არ იკლებს მის სალამათსა.

81. ყოფნა მისჭირდა ბაქარსა და თავი დააღონაო:
ამათ მოსლვა ქართლშია ნეტარ რამ მამაგონაო,
ნეტაი ამათი სიტყვა ყურით არ გამაგონაო
ღ ამათ გარდავრჩი, არ მინდა იმათი ქართლის შოვნაო.

82. ადგა და დასტური სთხოა, წავალ მოუტევ ქორსაო,
ლამით აჰკიდა, რაც ჰქონდა სამსა ყათარსა ჯორსაო,
ყმათ უთხრა: ახლოს ვიქნები, არ წავალ გზასა შორსაო,
ღ სად ვიყო, ის მამიტანეთ, ნუ მიზღვეთ ცუდსა ქორსაო.

83. ფაშას ეწყინა, რომ უთხრეს, შენ ბაქარ გაგეპარაო,
მას ფერი ექცა, კენალარ კორცს სული გაეყარაო,
ეხვეწა, აღარ მიენდო, სიტყვები გაუკმარაო
ღ კელში მეჭირა, აგრეცა ჯავრი ამომეყარაო.

84. წავიდა, მთასა მოება, ვითა მწყაზარი ქორია,
დააგდო თბილის ქალაქი, იმან გზა გავლო შორია,
არცერთი აღარ ინდომა აქლემი, არცა ჯორია,
ღ სახლი არა აქვს სართული, ნადირთა თანა სწორია,

85. ექვსი თვე მთაში იარა, მას თავი ფარს ზღებია,
ლხინობს, ნადირობს, თამაშობს, მაგრამ ქვეშ არა გებია,
გულში შიში აქვს მტრისაგან, მას კელი კმალზე გებია,
ღ სხვას ყმაწვილს იმ ტოლს ეს ჭირი არავის დამართებია.

85. ვახტანგს იამა დიალა, რომ ბაქარ გაიპარაო,
რაც კაცი ახლდა ერთგულნი, სულ ყველა შეიყარაო,
წავიდა ქართლი დააგდო, ცოლ-შვილით აიყარაო,
ღ ასე გამიკდა მე საქმე, აღარ მედგოპის, არაო.

87. კაცი აფრინა ³³ შვილთანა: შენ აქ გამოდი მალეო,
ვერ ხედავ, ქართლი წავგართვეს, წამოდი დაუცალეო,
აქ მოდი ჩემთან, ვარჩიოთ, დამეხსენ, დამაცალეო,
ღ ეგ ფაშა წავა ალავე, სხვა მოვა მონაცვალეო.

88. ადგა, წავიდა ბაქარი და მამას შეეყარაო,
ასე უნდოდა ფაშასა, სულ კელში ჩაეყარაო,
ვაი მათს მოშორებულსა, ჩვენ ველარა ვნახეთ დარაო,
ღ რაც მათთან ლხინი მენახა, სულ ყუელა დამემწარაო.

89. წავიდნენ, რუსეთს მიმართეს ცოლ-შვილით დარბაისლითა,
წინ მოაგებეს ლაშქარი, იამათ იმის მისლვითა,
აღარ მოვიდა ქართლში მზე, აივსო ღრუბლით ნისლითა,
ღ ურუმნი კელსა იბანენ ქართველებისა სისხლითა.

90. მე ვახტანგ მეფე მენახოს სარკის სახლშია მჯდომარე,
იშვებდეს გამდიდრებული, გული არ ჰქონდეს მწყრომარე,
ქართველთ დარბაისელნი იყვნენ მისთანა მსხდომარე,
ღ მტერნი აუდგნენ ყოველგნით, არ ჰყვანდა მას მეომარე.

91. ახლა დავიწყებ ანბავსა მეფის ვახტანგისასა,
ქართლი დააგდო, წავიდა, ძირს დადგა დიდის მთისასა,
წავა ცოლ-შვილით რუსეთსა, ახსენებს ³⁴ სახელსა ღთისასა,
ღ კმალი არა ჰკრა ხვანთქარსა, უყურე ჰკუთას მისასა.

92. წავიდა, რუსეთს მიმართეს, დააგდებს ქართლის არესო,
მზე მიიფარა ქართლშია, ველარა ნახვენ დარესო,
ლეკნი, ურუმნი, აჯამნი მას ზედა შეიყარესო,
ღ რომ არ გასცლოდა, რა ექნა, ყუელამ შეახარესო.

93. ამდენი ლხინი არ ახსოვს, გადამკედია ჭირისა,
უმისოდ ქართლში ვინც დარჩა, ზის და გულ მდღულრად ტირისა,
ძირ მოდგმით დავითიანი, შვილი იანეს ძირისა,
ღ მას საბატონყმოდ ვინ სჯობდა ჰკვიან ერთის პირისა.

94. წესი ყოფილა ურუმთა, მათ თაშა გამოსცვალესა,
ეს ავი რიგი სცოდნიათ, მას წლამდი არ აცალესა,
ქართლს უყო ძალი ყუელამა, ტყვისაგან დასცალესა,
ღ ვინც რომ გაუსწრო, წავიდა, ცოლშვილით გააცალესა.

95. აწ რაჯათ თაშას უბძანა: ქართლისკენ წადი მალეო,
ნუ ააოკრებ სულობით, დაცევ, შეიწყალეო,
რაც იყოს დიდროანი კაცი, სუ ყუელა გამოსცვალეო,
ღ ჩემს ორგულს ნუღარ აცოცხლებ, სულთაგან სულ დასცალეო.

96. მოვიდა დაჯდა ქალაქში, ღმერთმა ნუ დაამყარაო,
ვისაც რომ თეთრი შეგულა, ვინ იცის წაართვა რაო,
ბევრი დაჰკოცა ვაჟკაცი, ცოლშვილი გაუმწარაო
ღ ზოგი აიკლო უწყალოდ, ზოგი გაყარა გარაო.

97. უღმერთო იყო წყეული, უბრალოს კაცის მკლელია,
არ შეიბრაღის, მან მოკლის, იყო სისხლისა მღრელია,
მასცა ეკითხვის, როდესაც ღვთისაგან მე მოველია,
ღ ისიც მოკვდების კლმისაგან, შესჭამს ტურა და მელია.

98. ერთს დღეს უღთომან სამას კაცს თავი გააგდებინა,
მრავალი კაცი შეშინდა, სამკვიდრო დააგდებინა,
თეთრი და ფლური მრავალი საღაროს ჩააგდებინა,
ღ ვისაც რომ თეთრი არ ჰქონდა, მამული დაადებინა.

99. ეროდეს მზგავსმა ცოდვა ქნა, კაცთაგან გასაკვრები:
მღივნის შეიღები დაჰკოცა, ორნივე ძმანი ტკბილები,
წმინდა მოწამე შეიქნენ გიორგი და მერკვრები,
და მამის ნაჭამმა ტყემალმა შეიღებსა დასჭრა კბილები.

100. რა ჯავრი გჭირდა წყეულო, ქართლი რომ გაათავია,
მღივნის შეიღს დავითს და ზურაბს დააყრევინე თავია,
უბრალო კაცი დაჰკოცე, რა გიყუეს იმათ ავია?
და შენს ცოლსაც ის დღე მოუვა, რაც იმათ ცოლთ თქუან³⁵ ვაია.

101. დავით აწამა უღთომა კაცი მშვიდი და წყნარია,
ყოვლის ცოდნითა შემკული მისთანა არსად არია³⁶,
ქრისტემ აღიდა დიდებით და მოწამეში გარია,
და სამღთო და საკუცოდ³⁷ გაზღილი, წმინდის დიმიტრის დარია.

102. კახმა ბატონმა შეიტყო, რომ ვახტანგ აიყარაო,
დააგდო ქართლი, წავიდა დიდი მთა გაღიარაო,
მაშინვე კაცი გაგზავნა, ლაშქარი შეიყარაო:
და წავალ ამოვწყუეთ ურუმთა, ქართლს დავანებებ არაო.

103. მან შეიყარა ლაშქარი თუში, დიდო და ფშავია,
ღმერთს შეეხვეწა ცრემლითა: ვარ შენზე დამნაშავია,
შენ მამეც ძლევა მათზედა, დღე დაუყენო შავია
და გლახას გაუყო ყველაი³⁸, რაც მაქუს, რაც მაშავია.

104. კაცი აახლო ერისთავს: შენ შეიყარე ჯარია,
სად დაგიბარო, იქ მოდი, მალე³⁹ შემამეყარე,
მოგიკლეს შენც კარგი მამა, კაცი წმინდათა დარია,
და ღმერთსა მივენდოთ, შევებათ⁴⁰, მათ თავსა დავსცეთ ზარია.

105. რა კაცი იყო, ვინ იცის, გიორგი ერისთავია,
კაცი ფაქიზად გაზდილი, დარბაისელთა თავია,
იმ უსჯულოთა ვერ იცნეს, რად ჰკადრეს იმათ ავია,
და უწყალოდ მოკლეს არამში, გააგდებინეს თავია.

106. როგორ ღირს იყვნენ სიკვდილსა გიორგის ერისთვისასა,
შენ ყმაწვილი ხარ, არ იცი, არ დაიჯერებ სხვისასა,
აწ მე მიყურე, თუ როგორ ვისისხლებ სისხლსა მისასა⁴¹
და კაცს არ შევარჩენ მის სიკვდილს, როგორც რომ ჩემი ძმისასა

107. ამ დროში კაცი მისთანა⁴² როდისღა გაიზდებისო,
ცრემლი იცოდა მღულარე, ლოცვაზედ მტკიცედ დგებისო,
მალვით მისცემდის გლახასა, ვერავინ გაიგებდესო,
და ქურივთა, ობოლთა მოწყალე მოწამედ ჩაიგდებისო.

108. ქართლი დაიპყრეს ურუმთა, აღარვის ჰქონდა ამება,
გულით უნდოდა ერისთავს თავისის თავის წამება,
მას მოუგონეს ურუმთა ტყუილად ცილის წამება,
და თამამად წადგა ეწამა, აღიდა წმინდა სამება.

109. კაცი აახლო ოთარსა: წამოდი, ნულარ სდგებია,
ნულარას დაიგვიანებ, თუ იდგე, ნუ დასჯდებია,
ეს შენ არ იცი, ქართლისათვის მე თავი გადმიდებია
და ვერას დავაკლებ ჯავრითა, ჩემს კმაღზედ ავეგებია.

110. აღმა მაშინვე ოთარმა, მალ შეიყარა ჯარია,
მალლა არტყია ფრანგული, ურჭვია მას ხანჯარია,
ეგების ღმერთმა მალირსოს, ვიყარო მტრისა ჯავრია
და მივენდო კახს ბატონსა, არს კაცი გამსაჯარია.
111. ოთარ წავიდა ლაშქრითა, უკან ეჭირა თუალია,
ყმათ უთხრა: არ გებრალეები? ცხენი არა მყავს მალია,
ღვთის მეტმა არვინ იცის, თუ ჩვენ თავს რა ზავალია.
და მე მეშინიან მკდრისაგან, ჩემს ცხენს გააქცევს კმალია.
112. ჩქარა მოვიდა ბატონთან, თავდაბლა მისცემს სალამსა,
მარჯვნივ დადგების ლაშქრითა, ამართებს თავის ალამსა,
არ ეშინიან დაჭრისგან, თან არ იდევნებს ალამსა,
და რაც ქართლს დამართეს, დაწერა არ შეუძლია კალამსა.
113. ფიცხლავ წამოხტა ბატონი, წამოეგება წინაო,
გამხიარულდა გულშია, მისლვა არ მოიწყინაო,
პირქუშად იყო მამაზე, ტირის არ გაიციანაო,
და მან სამძიმარი მამისა უბრძანა, მე მეწყინაო.
114. დასხდენ და ილაპარაკეს, დადგნენ ომისა გზაზედა,
წინ დახვდა მათ ერისთავი მანზე შეყრილი ქსანზედა,
ომი სწადიან გულ-მართლა, მას კელი უძე კმალზედა,
და ჯაჭვი ჩავიცვათ, დავიდგათ ჩვენ მოზარადი თავზედა.
115. შეიტყო რაჯაფ თაშამა: მამად-ყულ მოვა ჯარითა,
მას ფერი ექცა, გაყვითლდა, თავს ბრუ დაესხა ჯავრითა,
მან გაუძახა ლაშქარი: თქუენ გორსა მიუსწარითა,
და ეცადად, კელში ჩაიგდოთ, ფიცხლავ აქ ჩამომგვარითა.
116. ლაშქარს უთავა იასე და ახალციხის თაშაო,
მათ უთხრეს: ნუ აჩქარდები, იმან არ დაიმაშაო,
მე ის არა ვარ, იმან რომ კაცები ათამაშაო,
და თავსა მოსჭრიდენ იმასა, არ გაჰპაროდა შარშაო.

117. იარა მამად-ყული-ხან, ხელთუბანს დადგა ჯარითა,
ქართველნი შემოეყარნენ, გული სავსე აქვს ჯავრითა,
ეს კაცი სრულად ამოგუწყუეტს ⁴³, თუ კიდევ გავაჯავრითა,
და აწრა ვქნათ, ამას ვერ მოვრჩით, ვერც დღისით, ვერცა მთვარითა.

118. მოვიდნენ სრულად ქართველნი, მაგრამ გულში აქუს რიღია,
კმალი როგორ ვკრათ ხვანთქარსა, ჩვენ გვმართებს შიში დიღია,
არ გაივლები მშრალათა, მტკუარზედ არა ძეს კიღია,
და გამოგუაქცევენ, გვიძახდენ: ანასისტიგინ გიღია.

119. არ მოიწონებს ამასა კაცი ჭკვიანი, ბრძენია,
ჩვენ რომ კმალი ვკრათ ხვანთქარსა, მოგონდეს საქმე ძველია,
ვერას დავაკლებთ კეისარს; არტყია კმალი გძელია,
და ქართლს აოკრებს ერთპირად, არ მორჩეს მამა ძენია,

120. ლუარსაბ მეფე ჯდომილა, მოსულა თათარხანია,
არავის ახსოვს ქართლშია, გასულა დიდი ხანია,
ქართველებს გაუწყვეტია ტაშის-კარს, ვითა თხანია,
და ვერას გვიშველის ყენი, ვერცა ერევნის ხანია.

121. გული არა გვითქუამს ომისა: მე ვიცი გამოგვაქცევენ,
ამოგვიწყუეტენ ლაშქარსა, სისხლსა ღვარულად აქცევენ,
აოკრებენ ქუეყანას, არ აშენებენ, აქცევენ, [ვენ-
ღ ჩვენ თუშთ აყოლა რას გუარგებს, წავლენ, ზურგს შემოგვაქცე-

122. ჩამოკდა თედო-წმინდასა, დადგა ლაშქარი დიღია.
მამაცად არის მამად-ყულ, არა აქუს მტრისა რიღია,
ადრე აჰყარა ლაშქარი, იყო დილა და ბინღია,
და სარდლობს, ასწავლის ლაშქარსა, მტერზე ამგუარად მიღია.

123. ადრე წავიდა, გავიდა ჯოხისის ბოლოს ფონსაო,
გორის ციხილამ თათრები ისვრიან ზარბაზანსაო,
მათ ვერა ქნეს რა ციხილამ, როგორ დამიშლით ომსაო
და არ მეშინიან მაგისგან, როგორც რომ თხისგან ლომსაო.

124. ქუაშავნი დადგნენ, არჩივეს შებმა ომისა დიდისა,
არჩივენ, მაგრამ იმათი სიტყვა ცალ ცალკე მიდისა,
მათ არ იციან, თუ როგორ დღე გაუთენდა ბინდისა,
და ღმერთს თუ არა სწადს, თავისით კაცი არ გაადიდისა.

125. სითამამე და სიცრუვე, თუ ერთად შეიყრებისა,
კაცს აალოლებს, არიცის, თუ როგორ მამიკდებისა,
საქმეს წააკდენს ამგუარი და მერმე შენანდებისა,
და უფალი სახლს არ აშენებს, ამგები ცუდად შვრებისა.

126. კახი ბატონი წავიდა, მიმართა ზედა ველასა,
კარგა შეიბით ღთის მადლსა⁴⁴, გულსა უდებდა ყუელასა,
მათს ტანისამოსს იშოვნით, თქუენსა გადაყრით ძველასა,
და ვიცი გავაქცევთ, ამოვსწყუეტთ, ღთისაგან ველი შველასა.

127. არჩივეს ომი, მაგრამ ეს რჩევა მოკდა ავათა,
ზოგი წავიდა გუფთაზე, ოთარი მისცეს თავათა,
მთის კაცი გარე ეხვია, მიეფინების შავათა,
და მაგრამ გაქცევას აპირებს, ცხენი ჰყავს ვითა მწავათა.

128. იასემ მეფემ იარა, მას ახლავს ურუმთ ჯარია,
მაგრამ ქართველთა ლაშქარი, თავსა დაეცა ზარია,
ჩა ნახეს ურუმთ ლაშქარი, თავსა დაეცა ზარია,
და მეფე იასე მოიწევს, ვითა ტრედზედა ბარია.

129. ატენის ბოლოს ქედია, ეტყვიან საარწივესა,
იქ შეუტივეს ერთმანერთს, შეიბნეს შეერივესა,
უწინ აჯობეს ქართველთა, გადრიკეს გააქცივესა
და მრავალი სისხლი კაცისა იმათ იქ დააქცივესა.

130. იასემ მეფემ შეზძახა კახს ბატონს მამაკურადა:
„შენ იქ რასაიქ, რა გიძე, აქა მოსულხარ თუ რადა?
არა გრცხვენიან, რამდენ ჯერ გამიქცევიხარ თხურადა,
და გახსოვს, გაგაყრევინე იახტანი და სურადა?“

131. კრწანის ბოლოს გამექეც, კელთ დაგურჩა შენი ჯარია,
კელში ვერ გიგდე, მე შენი ამომეყარა ჯავრია,
“შუბს კელი სტაცა მაშინვე, საბლუჯს მიიცა ფარია
და შეუტივა და გაექცა, გაფრინდა ვით კანჯარია.

132. არ გიკვირს, ქართლი ისევე ქართველებს გააქცევინეს,
მრავალი სისხლი ქართველთა გუფთაში დააქცევინეს,
გაგზავნეს კაცი ფონებზე, მათ გზები დააქცევინეს
და არ დაირჩინეს ცოცხალი, თავი არ დაახსნევინეს.

133. ომსა უჭვრეტდენ პირდაპირ ციხეში რაც თათარია,
ნახეს იქილამ ურუმთა ქართველთა ჯარი არია,
მაშინვე შექნეს თქრიალი, გააღეს ციხის კარია
და დასხდენ ცხენებსა, აიღეს მათ მათი საომარია.

134. წინ დახვდენ შესვენებულნი, იმათ გაწყეტეს ბევრია,
გაქცეულს ლაშქარს გაუდგნენ, მათ აადინეს მტვერია,
იტყვიან, ძველათ ურუმნი ყოფილან ქართველთ მტერია,
და თავი არ ჰყვანდა ქართველთა, ურუმი მით მოერია.

135. ქართველთ დარმა მოიღურბლა, აღარ არის მზიანია,
ბევრი კაცი ამოსწყეტეს და დაემართა ზიანია,
გაასწორეს მთა და ბარი, მათ გაკადეს გზიანია,
და თქმულა, ომი თავდაბალი არა არს თავაზიანია.

136. კაცი მრავალი გუფთაში ურუმთა ამოსწყეტესა,
არ დაირჩინეს ცოცხალი, სისხლსა ღუარულად ღვრიდესა,
ხისტსა ისროდეს მწარესა, დაბანჩას მიისრიდესა
და თავიანთ თოფსა აძლევდენ, და ისევ პატრონს ჰკრიდესა.

137. ბედაურს ცხენებზე ისხდეს, კაცი წაუა მათარია,
რა შეუძლია ქუეითს კაცს, ისინი იყვნეს მზათარია,
არავის სმია იმ დღესა, რომ ქართველთ დაემართა რია,
და სისხლი სწყურიან ურუმთა, აივსეს, შესვეს მათარია.

138. აავსეს გუფთა მკდართა, ცხენმა იარა ზედაო,
ეს შენ ქენ კახო ბატონო, დაწყეულილო და ბედაო,
სამჯერ ყათლანი ქართველთა დამართე ზედი ზედაო
და ლეეს აკოცინე, ურუმსა, ღმერთს რატომ არ შეხედაო.

139. ათიოდოდ თუში გამაგრდა, გუფთას რომ კიდის თავია,
ვენაკში მისცეს ზურგი ზურგს, იმათ გადადევს თავია,
იომეს, კოცეს ურუმი, საქმე დამმართეს ავია,
და კახი ბატონი გაიქცა, ქართლისა გამათავია.

140. ანაზდად გაუჩინარდა, სიმაგრისკენ წავიდა,
ატენზე შეარბინეს, კვედურედზედა ჩავიდა,
თვალი ეჭირა უკანა, სამწევრის ფონსა გავიდა
და კახეთში თავი ამოყო, სალამოს მზე რომ ჩავიდა.

141. ის კი გაიქცა, ურუმთა ქართველნი მისცა პირშია,
რაც რომ დაკოცეს ის იყო, თავები დასჭრეს ძირშია,
ვინც რომ გარდარჩა სიკვდილსა, ჩაყარეს გასაჭირშია,
და უპატრონი ქართველნი არიან ძნელსა ჭირშია.

142. გავიდნენ, გორსა ჩამოკდენ, დადგეს ნაომარია,
გორი შეშინდა, შეხედეს, თავსა დაეცა ზარია,
არამცა კახის ბატონის ჩვენზედა იყაროს ჯავრია,
და ბევრი მოქონდათ ⁴⁵ ნაცარცივი, თოფი, კმალი და ფარია.

143. მეორეს ღღესა გავიდნენ თავები დასჭრეს მკდრებსაო,
ზოგი-კი დაკოცილიყო, ზოგი დაჭრილი წევსაო,
ბევრ სულსა ებძვის, ქვე გდია და უპატიოდ ძესაო,
და თაუ დაჭრილები გაყარეს, მამა ვერ იცნობს ძესაო.

144. თავები დასჭრეს, გავიდნენ, დაყარეს ⁴⁵ მოედანზედა,
მას გორელებმა დახედეს, კელსა იცემენ თავზედა,
ამდენის კაცის დაჰკოცა არ ქნილა ქუეყანაზედა,
და ამისი მქნელიმც მინახავს ვერ დაჯდომილ ტახტზედა!

145. ხუთი ურემი შეაბეს, ზედა დაადგეს ჯინია, ამდენის კაცის გაწყვეტა კახს ბატონს დაუჯინია, სადა ხარ, შაო სიკუდილო, სული კელს მოაბჯინია, და ამათიმც ცოდვა გკიდია მართ ვითა რა ხურჯინია!

146. წინ გაუძღვანეს თავებსა ერასტი დიანბეგია, ეს რაჯაფ თაშას ⁴⁷ მიაართვი, თან გაატანეს ბეგია, იასემ მეფემ იომა, მას კელზე კმალი გებია, და სამასი ფლოური უბოძა, მის მეტი არა რგებია.

147. მე საერისტოს ცოტას ხანს კიდევ უგდებდი ყურსაო, რადგან ჩემი ძმა წავიდა, ვინლა მაქმევდა პურსაო, ვამბო(ბ) სანამდინ არ ვნახავ, თვალსა არ მივცემ რულსაო, და ეს რა დამმართა სოფელმან, უყურე მტყუნს ცრუსაო.

148. ჩემა დისწულმა შანშემა კელი შემეწყო, იმედია, აღარ-სად რა მყავს მის მეტი, იმით მავქს მე იმედია, მოვშორდი ძმას, ძმისწულებს, ვიწვები ⁴⁸ ვით აბედია, და წასლვაც მიქირს, დადგომაცა, მაღონებს ჩემი ბედია.

149. მითხრა: თუ არსად გაგვიშვებ, ჯერ ურუმთ უგდოთ ყურია, რას უზმენ ქართლსა, უყუროთ, ჩვენ საქმე აქაურია, არ დაგატყუონ ურუმთა, მათ არ იძიონ შურია, და მალ გაგზავნიან ხვანთქართან, მათ შენი ნახვა სურია.

150. მე რომ არ გირჩევ ამასა, თუ შენ თაშასთან მიდია, სანამდღი ვახტანგ აქ იყო, მათ ჰქონდათ დიდი რიდია, რახან ის რუსეთს წავიდა, ჩვენ გუმართებს შიში დიდია, და კელსა შეგიწყობ კარგათა, დაჯეგ და ღვინოს სმიდია.

151. რაჯაფ თაშა ზის ქალაქსა, კაცი ჰეროდეს დარია, გამოეგზავნა ყულები და თავის ჩოკადარია, მოვიდნენ მათ მამიტანეს, კელთ მამცეს საფიცარია, და წასვლის დროს ღონე არსით მაქუს და თავის მოსათარია,

152. მეორედ გამოვეზავნა, იმას სჯობს ეს საფიცარია, ხვანთქრის ოჯახი ეწერა და მისი დასამტკიცარია, ყველა მიშლიდა ჩასვლასა, იქ ჩემთან ვინაც არია, და თუ მიტყუებ ამ ფიცსა, ღვთის რისხვა იმათ მწარია!

153. ფაშა ახალციხისა ის მამცეს მე თავდებია, ამით მიბრიყვეს მე იმათ, აღარსად მყვანდა ძმებია, ყოფნა მიმჭირდა ავათა, მე ქვეშ არსადა მგებია, და ჩემის ჭკუისა იქნება, რაც ავი გადამკლებია.

154. ჩემი ძმაც იმან დაკარგა ეშმაკობით და მელობით, მე სტამბოლს გამომისტუმრა მოტყუებით და ქუელობით, ქართლი მას თურმე უნდოდა მთითა, ბარით და ველობით, და ეს არ ვიცოდი, ის ჩვენი მტერი ყოფილა ძველობით.

155. ხვანთქრის ოჯახი და ღმერთი მე მამცა მან თავდებია, ორივ გატეხა, მიტყუა, წაუწყმდა მაჰმადებია, ჩვენი სისხლი და ქართლისა ორივ მას თავსა სდებია, და ან გავათავებ იმასა, ან მეცა გავთავდებია.

156. გრძნებით მუცელი სავსე აქუს ტომარს ეშმაკისასა, როგორ არ დაუჯერებდი ღვთის ფიცს და კელმწიფისასა, ვერ დამიჭერდენ, მე ვიჯეგ ძირსა დიდისა მთისასა, და ვისაც ვნახევდი, ვკითხევდი ამბავსა ჩემის ძმისასა.

157. წამიძღვნენ მე ჩოკადრები, ჩავედით თბილის ქალაქსა, მიმიძღვნენ სასახლეშია, მე დამსვეს ჩემსა ალაგსა, შემიყარეს და შემიტკბეს, მალ-მალ მაძლევენ ხალათსა, და მიბძანა: თუ შენ არ გინდა, ჩვენ სად გავზავნით ძალათსა!

158. მე დამატყუეს ურუმთა, არ კი ჩამიგდეს კელშია, ან კი რა მექნა, მიმჭირდა მე სიარული კლდეშია, ბევრი ეძებეს სიმტყუნე, ვერა პოეს რა ჩემშია, და ისინი მე არ მენახა, ჩოკა ჩამეცვა ხეშია.

159. რაჯაფ თაშა მაწვია, ადგა დამისვა გვერდსაო, მიბრძანა: „კარგა გიქნია, არ გაჰყოლიხარ ძმებსაო, შენსა ტახტზედა დაბძანდი, გარ შემოგახვევ ყმებსაო, და მე არ ვიცოდი, ის თურმე სხვაგნით მიკეთებს გზებსაო.

160. მაშინვე მტერი ამიტყდა, რა ვიშევ მე დედისაგან, ბედი არ მქონდა ჩემ დღეში ჩემის გაზდილის ყმისაგან, ზურგი მოდრიკა ყველამა, არვიცი, მე მჭირს რისაგან, და სოფელს ვემღურვი სხვას არვის, დამმართა მე ბედისაგან.

161. ქათალიკოზად ვეკურთხე ტარ ჟანი ბანი ჯდებოდა, ჩემი ძმა იჯდა კელმწიფეთ, ჩემზეით ვინ დაჯდებოდა? რასაც შევატყვი ქკუითა, ის ჩემი რჩევა ჯდებოდა, და როგორ მეგონა სხვა ბერი ჩემს ტახტზე ვინ დაჯდებოდა.

162. ტყუილი არ მოგახსენო, იმან მამიდვა ცეცხლია, რაც მქონდა ქრთამათ გავიღე ჩემი ოქრო და ვეცხლია, მანამდი ვეძებ ჩემს მტერსა, სანამ უპოო მეც ღლია, და ცრემლით შევსტირებ⁴⁹ უფალსა, რომ დავაყენო მეც ღლია.

163. მამული კაცს უკდებოდეს არ მოუაროს მასაო, ზოგი კი არას ინადვლის, ღვინოს დაუწყებს სმასაო, ბატონს ყმა ჰყუანდეს მორჩილი, შეილსაცა სჯობს და ძმასაო, და თავსა დავდებ უცილოდ, ან-კი უშველი ყმასაო.

164. ქალაქში ვიყავ ცოტას ხანს, არსით მესმოდა რეკანი, მეჯავრებოდა თათრისა სიცილი, კბილთა ჩეკანი, მე უთხარ ჩემს თავს: გამაგრდი, ამ დღეს არ უნდა დრეკანი! და ავდგე, წავიღე ხვანთქართან, ფეხზე გადვიძრო მე კანი.

165. ამ ამბავზედა მოვიდა კელმწიფის მემანდარია, მისი გაზდილი ერთგული ემრი და ჩოკადარია, აქ ჩამამგვარეთ სათუთად, ვახტანგის ძმა თუ არია, და არ შეაწუხოთ გზაზედა, არ ეცეს ავი ქარია.

166. დაწერა რაჯაფ თაშამა, კარგსა წიგნებსა მატანსა,
წადი მიმართე ხვანთქარსა, მოშორდი დიდსა სატანსა,
ე არ ვიცოდდი, ის თურმე შიგან კერკებსა ატანსა,
და ბევრი გავზარდე ჩემი ყმა, მაგრამ ვინ გამამატანსა.

167. მე რომ ქალაქით წამოველ, თუ იცი, აპრილი იყო ოცია,
გზაზე დამიცხა, მრავალ ჯერ მე ოფლი მომიკოცია,
იმისმა ჯავრმა დამკარგა, ვისაც გადაყვა ცოცია,
და მშრალად წაველ სტამბოლსა, ვიარე დღე ორმოცია.

168. თორმეტს დღეს მიველ აზრუმსა, იქ დავყავ დღენი შვიდია,
მემანდარი მყავს მე კარგი, კაცი წყნარი და მშვიდია,
მე ქართლისათვის ვირჯები, ეგები დავამშვიდია,
და მოვკვდე, შენდობა მიბძანოთ, მიკადონ პანაშვიდია.

169. მოველ, დამიხვდა მდიდარი ქალაქი თოღათისაო,
მაპატიებდენ, მძღნობდიან, როგორც რომ ძმას თვისსაო,
გულში არა მაქვს მე შიში, მინდობილი ვარ ღვთისაო,
და ვაი თუ ქართლი აოკრდეს, ახლა მივენდო ვისაო!

170. ცოტას ხანს იქ მოვისვენე, მე ვიყავ ჩემსა ნებასა,
მოვიდოდიან ხუცები, მე შემასხმიდენ ქებასა,
კარგა გიქნია წამოსლვა, მეტყოდენ გულის დებასა,
და ეგებ ქართლს რამე უშველო, ესე სჯობს მიდ-მოღებასა.

171. იმის ახლოს არს საფლავი იოანე ოქროპირისა,
შემწე არს ჩემებრ ცოდვილთა, მკურნალი ყოვლის ჭირისა,
კუკუსო ჰქვიან სოფელსა, კიდე არს წყლისა პირისა,
და მიველ, ვილოცე ცრემლითა, შემწე არს კაცის მწირისა.

172. დარით ვიარე უღრუბლოთ, კმა არ მსმია ქუხისა,
მემანდარი მყავს ბეჯითი, თვალი არ მოიჭუხისა,
რომ მამაგონდის მე ქართლი, ნალველმა შემაწუხისა
და მე მამეწონა ციხე და კიდი ოსმანჯუხისა.

173. ჩემს მემანდარსა უხარის ნახვა თავისის სახლისა,
ოსმანჯუხს სახლობს, რა გითხრა. გაწყობა მის სასახლისა!
ნაშოვრიან მოვიდა, მოჰყვა ტყვეები კახისსა,
და ხუთი დღე არ გამიშვა, მაჩუქა, მალ მალ მნახისა.

174. იქ ვნახე, დიად გავკვირდი, უცხოდ ნაგები კილია,
ოცდა ათი კამარა ქონდა და დიდი ბურჯი შვილია.
თლილის ქვით აშენებული, შვენიერი და დილია,
და ურემი ურემს აუქცევს, არა აქვს დაქცევის რილია.

175. ვეშურები ხვანთქართან ქართლისთვს თავ დადებულა,
მივედით ამასიასა, ტურფად არს გარიგებული,
წმინდა ბასილი იქ არის საფლავსა შინა დებული,
და ვილოცე წმინდა მოწამე ღვთისაგან პატივდებული.

176. უწამებია ბასილი წყეულს ლიკინოზს მეფესა,
უსჯულოს, მტერსა ღთისასა, მოწამეთ სისხლის მჩქეფესა,
ჯოჯოხეთშია თავდაღმა ჩავარდნილს, ძაღლსა მყეფელსა,
და დაქრეს მტარვალთა ცალ ცალკე, მას ასო დააკეფესა.

177. ზღვაში ჩაყარეს დაჭრილი, უფალმან შეაერთაო,
ღთის ბძანებით ეპოვნა კაცთა მონადირეთაო,
ქრისტემან მოსცა საოხად თავის ცოდვილი ერთაო,
და შემტკიცებული ნათლითა გავს კაცთა სახიერთაო.

178. იქილამ წაველ, ვიარე გაღვიხდი დიდსა ქირსაო,
გულსა მიდებენ ნუგეშინის, ნახავ კელმწიფის პირსაო,
დიდის კელმწიფის შესწავლა, ვეჭობ შენს გარჯად ღირსაო,
და მე ქართველთ სიბრალული მაქვს, იმათი საქმე ქრისაო.

179 ყოველ-დღივ ვიარე, მიმჭირდა, დიად დამიცხა გზაზედა,
მოვშორდი ჩემსა საყოლსა, მე გული მტკივა ძმაზედა,
მივედით ნიკომიდიას, ჩვენ დაგუსხეს სუფრას მზაზედა,
და იზმითი ჰქვიან ქალაქსა, ნამეტნავია სხვაზედა.

180. მიველ გადავკე მდიდარსა ქალაქსა იზმითისასა,
პანტელეიმონს ვილოცავ, წმინდას მოწამეს ლთისასა,
განჰკურნებს ყოველს სნეულსა და ნაკბენს ასპიტისასა,
და აქა მარხია პატივით ისევ საყდარსა ღვთისასა.

181. ძველის ენითა სახელად მას ჰქვიან ნიკომიღია,
სნეული იყო, ეცადე, თუ შორს არ იყოს, მიღია,
წამოდი, მალე განკურნებს, სჯობს ხანი დაყო ღიღია,
და ნულარ გადიგდებ გულიდამ, გახსომდეს, ის აღიღია.

182. აწ გევედრები, წმინდაო, შენ მამიმართე კელია,
უსჯულოს კელში ჩავარდნა შენ უწყი, როგორ ძნელია,
მე რომ მაწამონ ის მინდა, იმათგან ამას ველია,
და რომ გამიჭირდეს, განმამკნე, ღმერთი არს ჩემი მშველია.

183. მამეკმარე, მოწამეო, მე მტრისაგან დაბმულსა,
ეც წამალი სამკურნალო დაწყლულელებულს ჩემსა გულსა,
გამირკვიე გზა კეთილი მე ქართლითგან დაკარგულსა,
და ნუ აღმიფხრი სიკეთესა მე ჩემს ყმაზე ამა გულსა!

184. მეორმოცესა დღეს მიველ ქალაქსა უსკუდარსაო,
სამი დღე იქ მამასვენეს, მამაქარვებენ ჯავრსაო,
პირ და პირ უჭვრეტ სასახლეს, ვხედავ კელმწიფის კარსაო,
და შეენის და ნათობს ცეცხლივით, ზედამ რომ მოფენს დარსაო.

185. კელმწიფეს ებოძებინა თავის ჩოკადარ ბაშია,
მოვიდა, მან მამიკითხა, თუ არ მიგჭირდა გზაშია,
წამიძღვა, თან წამიყვანა, ჩამსვა კაისა ნავშია,
და წინ მამაგება მე ცხენი, შევჯექ, არ იწევს თავშია.

186. მიმიძღვენ სასახლეშია აფენდის მუღმაღისასა,
ჩამოველ, შეველ, გავკვირდი სიტურფეს სასახლისასა,
ღიად მოერთო, ვერ ვიტყვი სიკეთეს მე ბალისასა,
და მაჩუქეს, მე განმისვენეს, როგორც რომ ჩემის ძმისასა.

187. კაცია პატიოსანი, ჭკვიანი, არ სუბუქია.
ხვანთქარს სასახლე ახლოს აქვს, მოზდის სურნელის ბუქია,
მზე რომ დადგეს სასახლეს, ანათებს მზისა შუქია,
და ენა მოელო ამ კაცსა, ვისაც ტყუილად უქია.

188. სტამბოლს კელმწიფის სასახლე ზღვის პირს მალლობზე დგა-
ეჭეთ დაჭრეტს სტამბოლსა, იქით უყურებს ზღვასაო, [საო,
მიდის და მოდის ხომალდი, ხედავს მის თამაშასაო,
და ამისთანა სასახლე არა აქვს კელმწიფეს სხვასაო.

189. პეტრეპავლობას იქ ვიყავ, მე კარგი ლხინი ვნახეო,
მოვიდოდნიან, მჭრეტლიან, მოსწონდათ ჩემი სახეო,
მე არ ვიცოდდი, მტერებსა მოედგა ჩემთვის მახეო,
და მე დამაბეზლეს კელმწიფეს, ცოტას ხანს შეინახეო.

190. მოერთმევინათ მათ არზა და ჩემი საბეზლარია,
ნუ გამოუშვებთ მაგასა: კაცი მკნე, ქუელი არია,
ქართლს ისევ მალე წაგართმევს, მაგან იშოვნა ჯარია,
და ღმერთს მივენდე, მე მტრისა მალ ამამყარა ჯავრია.

191. ნეტარ რას მემართლებიან, დავაგდევ ქართლის არეო,
გამოვეცალე მტერებსა, დღივ და ღამ სულ ვიარეო,
არც აქ დამეხსნენ, სწადიან მაჭამონ ლუკმა მწარეო,
და ყველგან ამიტყდა ეშმაკი, სად თავი მოვაფარეო!

192. არ შემბეზლა კელმწიფემ, პატივი მამცა კარგაო,
ასე ეგონა ჩემს მტერსა, ეს არის დაიკარგაო,
გულით მტერობა ამდენი უფროსი აღარ ვარგაო,
და ვინცა დამაბეზლა, მაშინვე სოფლიდამ გაიბარგაო.

193. წინ წაგვიძღვნენ იქიღამე, დაგვაყენეს ზღვისა პირსა,
სასახლეა დიად კარგი, შიგ მრავალი სარკე ჭვირსა,
მიდის, მოდის წინ ხომალდი, უკუ ვიყრი იმით ჭირსა,
და მე მოვშორდი ჩემიანთ, ჩემი გული მათთვის ტირსა.

194. სტამბოლს დამიხვდენ ოთხნივე წმიდანი პატრიარქები, ღრმა კაცნი, ფილასოფოსნი, მაგრამ ხვრისანთე ნაქები, უკდება ბარტყულა, ქუდი, ანაფორას აქვს ჩაქები, და ვცდილობ და ვერსად წავეღ, შენ ჩემო თაო აქები.

195. უბძანა თურმე ⁵⁰ ვეზირმა პატრიარქს სტანბოლისასა, „დაჰპატიჟებდე ⁵¹ მალე მალ სჯულის თავს ქართველისასა, კაცს წმინდასა, უმანკოს, მხილველსა ნათელისასა, და მზისებრივ განბრწყინვებულსა, უნათლეს ნათლისასა“.

196. გამოეგზავნა პატრიარქს ილუმენი და ბერები: აქა მობძანდი ჩემთანა, გაუშვი ჭირი ბევრები, მივეღ, ვიახელ, არს კაცი ტახტისა შესაფერებო, და აქვს ტახტი პატიოსანი, დახატულ ფერად ფერები.

197. წინ მამაგება ჯვარ-ხატით მე შემოსვილი ხუცები, დიდროანის კელაპტრებით, გასტერდა კაცი უცები, კარგა დამიხვდა, თქვენმა მზემ, ტყუილად არ გეფუცები, და გუღს უთხარ: ნულარ ინალვლი, ახლა აეშვი, თუცები.

198. იერემიას უწოდდენ, სტამბოლის ⁵² პატრიარქსაო, დიად მიაჩნდა ვეზირსა, პატივსა ზდებდა კარგსაო, თამამად იყო სტამბოლში, უქებდენ ხარისხს და ბაქსაო, და ის გამოცვალეს წყეულთა, სადლა დადგების აქ საო.

199. იმ სადგომში რომ შევეღ, მუშკამბრის სული მეცაო, იმის გამოცლა მეწყინა, მე დიად ელდა მეცაო, ასე გააგდეს, ვერ ვნახე, რომ ნუგეშინის მეცაო, და ვინც დააბეზლა, ვერ ვპოვე, რომ მრავალი მეცაო.

200. ანტიოქიის პატრიარქს გაფრანგებოდა სამწყსოო, ისიც გააგდეს, იწყინეს, რომ ერი ⁵³ ვერა დამწყსოო, აღარავინ დაჯდა მის ტახტზე, რომ იმის ალაგს დავსვოო ⁵⁴, და ყუელა მხამათა შეარგეს, რაცა ჭამა და რაცა სოო.

201. იელუსარემის პატრიარქს გავეწყევ, მალ მალ მნახისა, ღრმა კაცი, ფილასოფოსი, მსახველ ქვეყნის სახისა, ვარსკლავთ მრიცხველი, შვიდის ცის მზომელი ჩარხისა, და ღროული ბატონი კაცი, ვინ იცის არის რა ხნისა.

202. კათალიკოზი ბძანდების მირულებული, მძინარე, კაცი მოვიდა საჩქაროდ: „თუ პატრიარქი შინ არე, კელმწიფე უკმობს, მობძანდეს“, მაგის დამშლელი ვინ არე. და ფიცხლავ წაბძანდა, ვეზირი მას მოეგება წინარე.

203. კეისრის ნახვა გვეღირსა ღვინობისთვესა ორსაო, მიველ ვიახელ კელმწიფეს, მაღალსა ცათა სწორსაო, ვეზირი მაღაპარაკა, თითონ მიყურებს შორსაო, და ის არ იკადრებს ტყუილსა, სიტყვას მიბძანებს სწორსაო.

204. წადგა უშიშრად, ვითარცა ესე ვეფხი და ლომია, შეხედეს, მათ მოეწონა, ყველა კაისა მდომია. გვერდს დაისვა, გულ-ტკბილად ელაპარაკა მჯდომია, და მეც იქ ვიყავ ცოდვილი, წილი მეც რამე მხდომია.

205. ვის ახსოვს, კათალიკოზი ასე ამ გვარად წამდგარა, ქართლისთვს შესახვეწებლად კელმწიფის ტახტს წინ დამდგარა! ერთი ეშმაკი აგვიტყდა, ბატონსა იქ შეადგა რა, და მალ შეუტევით, მაშინვე ჩვენ გავაგდევით ის გარა.

206. ბძანა: „ქართლშიავ გაგზავნი, კაის მოქმით და დიდებით“. მან მოახსენა ანბავი შიშით, კრძალვით და რიდებით, ცოტას ხანს აქ ვიახლოები, ვიქ კალთას კელის კიდებით, და დაჯდა და აღარ წავიდა, ველარ დავძარით ჭიდებით.

207. ჩვენ ვდგავართ, ღმერთს ვეხვეწებით, ტირილით ცრემლით ლაპარაკობენ გულ-ტკბილად, ვითამცა თავის შინა არი, [მდინარი, განბრწყინებული ნათლითა, ხურავს ბარტყულა მდინარი, და კელმწიფემ ბძანა, მიაბზე, აქ შენი ურჩი ვინ არი.

208. მოახსენა: კელმწიფეო, ხარ ყოველგნით სახელ დებული,
აქა გიახელ თქვენს წინა, ვარ თქვენგან მოწოდებული,
არ მოგახსენო, მაშ რა ვქნა, ქართლი აოკრდა კებული,
და ყველამ დაკარგა საჭურჭლე, ვისაც რამ ჰქონდა დებული“.

209. კელმწიფემ გული დაუდგა, აქუს მხიარული პირია:
„აქ იყავ ჩემსა წინაშე, შენ გაზძელ ცოტა ჭირია,
რადგან ჩემთან ხარ, ნუ გეშინის, იხარე ნულარ სტირია,
და არ წავაკდინო მე ქართლი, ეს მამიცია პირია“.

210. ღმერთს მივეც დიდი მადლობა, კელმწიფის პირი ვნახეო,
მათ ჩემი ნახვა იამათ, მოსწონდათ ჩემი სახეო,
თავს უთხრა: „ნულარ გეშინის, აღარსითა გაქვს მახეო,
და ღმერთიცა მწყალობს, კელმწიფეც, მაგრა ვერ დავინახეო“.

211. მე ვნახავ აისოფიას, ვილოცავ გულის წმინდითა,
ბაირახტარი წავგიძღვა, მივყავართ ჩვენ სიდიდითა,
მივედით, ვნახეთ, უებრო კიდის-კიდებდი კიდითა,
და მაგრამ ეშმაკი თან ახლავს, უსარსარებდა კუდითა.

212. ეშმაკი ეუბნებოდა, საფრანგეთი სჯობს ამასო,
რა სჯობს იქაურს წესებსა, გაცხოვნებს იმავ წამსო,
ბალში სიარულს ნიადაგ, დილაზე ვარდთა ნამასო,
და სულ ტყუის, ძალღმა მი...ვა იგი პაპას და მამასო.

213. ებძანებინა ვეზირსა, გინდა, სეირი ნახეო,
თუ გინდა, ბალში წაბძანდი, გასინჯე, შიგ დგა რა ხეო,
სულ დავიარე საყდრები, არის სამოთხის სახეო,
და ვეძებე ჩვენი ეშმაკი, მე ველარსადა ვნახეო.

214. ამ ეშმაკისა გიამბობ, ამისი გვარი რაც არი,
გაფრანგდა მამა ამისი, იყო ქალაქის ნაცვალი,
გააგდეს მოქალაქეთა, დაუნიაეს ნაცარი,
და იმისი შვილი ოსება—სულ ეშმაკი, რაც არი.

215. შემოეტყუა ბატონსა სიტყვა და სიტყვა მრავალი,
თარჯიმნობასა ჩემობდა, იყო აქა იქ მავალი,
ამან დაგვიხუბა კარზედა, ავღალებინა რა ვალი,
და იმან დაგვმართა, რაც რამე გადაგვკდა გადასავალი.

216. ღმერთმან დაგვიხსნა იმისგან, მალ მოვრჩით იმასაცაო,
ეშმაკი გაჩინაურდა, აწ დაეცა მეხი მასცაო,
პალურის ცემით გავაგდე, ავად მივებყარ მეცაო,
და ვნანობ და რაღას მიშველა, ნეტამცა ბევრი მეცაო.

217. კაცი რომ იმგვარს კაცს მორჩეს, ღმერთს მადლი მისცეს დი-
უნდა გაფთხილდეს მას უკან, მას ჰქონდეს ღვთისა რიღია, [ღია,
ავს გზაზე არ გაიაროს, მტრის გადებული კიღია,
და ნურავინ ენდობით, გახსოვდეს, ეშმაკი ფერად ბინღია!

218. ვნახეთ კელმწიფის სასახლე ცეცხლივით ენთების,
მზის შუქზე ყვითლად ლაპლაპებს, ცეცხლივით შეეკეთების,
უცებმა კაცმა შეხედოს, ზედ თვალი დაეფეთების,
და თუ არ კეისარს, სხვას ბატონს ისრე არ გაეკეთების.

219. ერთი უებრო სასახლე სტანბოლს დგას მალლა მთაზედა,
შიგა ზის დიდი კელმწიფე, დაბლა დამცქერის ზღვაზედა,
სულ ოქროთ აშენებული, დიად აშენებს დარზედა,
და ვის გაუწყება, მაშინვე ააგებს მას ანძაზედა.

220. შიგნით რომ ნახო კედლები, არის ნაჭედი მურასა,
ქვა იაგუნდის თლილისა, თავსა ოქროთა ხურავსა,
ქვეშ აგურია ოქროსი, ფერადად მოყვითლოულ არსა,
და მალვენ, მე ვეჭობ⁹, კმარობენ ღვინით თასსა და სურასა.

221. გარ შემოზღვიდით ავლია ოქროთ დაწნული ფანჯარა,
რომ ნახო, გაგიკვირდება, მას მონდომია გარჯა რა,
არ იცის კაცმა, იმაზედ რამდონი დაიხარჯა რა,
და კარგა გასინჯეთ, შეიტყეთ, მას ეყოლება რა ჯარა.

222. აუზი არის მურასა, შემკობილია ლალითა,
ნაპირზე⁵⁵ შემოუვლია, უცხოდ ნაჭედი თვალითა,
შიგ ამოსული ხე არის, იაგუნდისა სხალითა,
და ფიქრი გაუშვით, თუ ვინმე ესე წაართვას ძალითა.

223. მას შიგა აქვს ზამთარ ზაფხულ შეენიერი ბალი, ბაღჩა,
ბულბული და სირინოზი გალობს, კმანი აღარ შერჩა,
მას შეფრთინავს ყოველი სული, ჭრეტით თვალი ზედა დარჩა,
და ამისთანა შემკობილი ამას გარდა არსად დარჩა!

224. არს გაუწყვეტლივ ყვავილი, ვარდი გაშლილი მუდამან,
შიგ სხედს მრავალი ბულბული, მაშიგა დაიბუდა მან,
ფერად-ფერადი ყვავილი სამოთხე გააცუდა მან,
და უცილოდ ვანზობ არ ღირსა, თუ კაცმა ნახა ცუდამან.

225. ბერძნულის ენით ეტყვიან სახელად ბიზანტიასა,
სულ შეიყაროს კმელეთი, იმას ვინ გაატიალსა,
ის რომ ქრისტიანს ეჭიროს, ისი დღე ნეტაი არსა!
და სურნელის სული გამოდის, კაცსა გააძღებს მშობარსა.

226. მრავალფერს სურნელს იკმევენ, შიოგა სწვეოდა ლაჯსაო,
იმისი სული შორს მიდის, გეცემის ოთხს აღაჯსაო,
ტყვივით და რკინით ნაშენი, არა ჰკმარობენ გაჯსაო,
და ურიგოთ კაცი თუ წადგა, ზურგში ჰკვრენ ბევრს ლაჯსაო.

227. გარ გაღავეანი ავლია, არსით აქუს გარდასავალი,
გაღავეანს გარეთ ზღვა არის, თოფი აწყვია მრავალი,
არ ეშინიან მტრისაგან, არა აქუს მისავალი,
და იტყვიან ქუეყნებისასა აქუს სამის წლისა სავალი.

228. გაღავეანს შიგნით რომ ნახო, მთა არის აღვის ხისაო,
მას ახლო-ახლო უყრია სვეტები სომახისაო,
სახელი დიდი უბრუნავს ბაქის და ომახისაო,
და ნურვინ იკადრებს, მტრისაგან კელი არ შეიხისაო.

229. ნუ დაიჩემებს მას კაცი, უფალმან ააშენაო,
კელმწიფემ კოსტანტინემა სასახლე გააშენაო,
გააწყო კედელ ყურენი, შეამკო, დააშვენაო,
და ენა გაუხმა იმ კაცსა, თუ ვინცა ჰკადროს შენაო.

230. სასახლეს ბიზანტიანი და სტამბოლს ჰქვიან რომია,
კაცი ვერ იტყვის ქებასა, ქალაქი არის რომაო,
ენა შეაკმა იმ კაცსა, ვინცა სთქვას მისი რომაო,
და შენთვის დაეგდევ, ტლაშაძევ, გეყოფა ცუდად შრომაო!

231. ნადირი არის მრავალი, უცხო და უცხო ფერია,
მაშიგან მყოფი უცილოდ გაყმაწვილდების ბერია,
არ დაიჯერებს ამასა, ვისაც რომ არ უმზერია,
და მის საკადრისად ვერ ვაქე, ეს ჩემგან დაიჯერია.

232. მიბძანა კათალიკოზმა: „ვზივარ ერთს სასახლეშია,
არ მამასვენა სოფელმა, გამსარჯა ჩემსა დღეშია,
უფთხილდებოდი ჩემს მტერსა, არ ჩაუარდე კელშია,
და ბევრს უამებელს მამულსა გემოთ სჯობს ცვითოს ხეშია.

233. არას მაკლებენ, მაგრამე მე ჯდომამ დამაღონაო,
იმ ჩემის ძმების ანბავი, ეგრეც რამ გამაგონაო,
ამდენი ფიქრი ნალველი, ცოტა რამ მამაფონაო,
და სულთქმა ტირილი თვალთაგან, შემაშრო ცრემლთ ფონაო.

234. მე ჩემის ჰკუით ჩავარდი უძირო ღრმასა მორევსა,
ჩემიანთ მოშორებულსა, გულსა ლახვარი მორევსა,
ის დღე დაივსო, რასაც დღეს მე ჩემს ძმას მამაშორევსა,
და ანბავიც აღარსად მესმის, გზასა გამავლეს შორევსა.

235. მომაგონდეს თავი ჩემი, ოდეს ვიყავ გარიგებით,
ვლხინობდი და ვიხარებდი, ძმები მყვანდა მე დიდებით,
ღია იყო კარი ჩემი, არვინა ვყვი დარიდებით,
და მამდის თევზი, ორაგული ჩემს სუფრაზედ არის დებით.

236. სტამბოლში ვზივარ ჩემთვისა, არავის აქუს ჩემთან სადაო,
ებძანებინა ვეზირსა, ჯდომა მიგჭირდა მანდაო,
სეირს წაბძანდი, თუ გინდა, ზღვის პირზედ არი სადაო,
და მაგრამ ნალველი ძმებისა აროდეს გამომქარდაო.

237. წამიძღვა ბაირახტარი, იქივ ჩავსხედით ნავშია,
კარგა შევექეც იმ ღღესა, ნავი ვაცურვით ზღვაშია,
თამაშობს ღიდროანი თევზი, ღიად მიამა თვალშია,
და კელსა მიწყობენ, მაგრამე არ მოდის ჩემსა ჭკუაშია.

238. ვინცა ვინ არის ჩემი ყმა, ყველა ჩემთან არია,
წავედით მოსვენებითა, კარგი გვიდგია ქარია,
გრილად მივდივართ, არ ცხელა, არს მოწმენდილი ღარია,
და მე ვხედავ, ჩემთვის ამათგან კეთილი არსად არია.

239. ზღვასა გავედით, დაგვიხვდა სოფელი მომცრო კარგო.
ხე ხილით გარიგებული, ავა აქუს ღიად მარგო,
ერთს კვირას იქ შევექეც, თანა მაქვს ცოტა ბარგო,
და მე ვეხვეწები უფალსა, ეგებ არ დავიკარგო.

240, თევზს ვნადირობდი, ვლხინობდი, ყუელანი ღვინოს სმიდია,
თევზი ღიად მრავალი, სტაქო სტრიდია მიდია,
მეუბნებიან ყუელანი: შენ ისევ ქართლში მიდია,
და მეც გულით მინდა, მაგრამე გულში მაქუს მტრისა რიდია.

241. წამიძღნენ მებადურები, ზღვაში ჩააგდეს ბადია,
ყუელა იქ მოხვდა ღვთისაგან, რაც თევზი დანაბადია,
ეს თავი ჩემი მტერებმა დაკარგა დანაბადია,
და არ გიკვირს, ასე უბედო დედისგან დავიბადია!

242. ანანოზ აგავს პეტრესა, რომ ნადირობდა თევზსაო,
ბატონმა უთხრა, მაშინვე ბადე მარჯვენით ზღვესაო,
მათ გამოსწივეს, ბადესა თევზი მრავალი ძესაო,
და არ გიკვირს, ჩემა მტერებმა უბრალოდ გამაძესაო.

243. ცრუმან სოფელმან ჩემი დღე სიმწარით მანანა ვითა,
კმელზე მატარა მრავალი, და ზზღვაში მანა ნავითა,
ლხინის სანაჯლოდ მან ჭირი აწვიმა მანანავითა,
და ძილის მაგიერ ნაღველი მე მითხრა, მანანა ვითა!

244. ვითარცა იქსენ იონა მუცლისა ვეშაპისაგან,
აწ მიქსენ მეცა ცოდვილი, დაბმული მე მტერისაგან,
ცრემლით გვედრივარ, უფალო, დამიქსენ წაწყმედისაგან,
და შენ გამომიქსენ, უფალო, დაკარგულ მე ბედისაგან!

245. პეტრე უარყო, უფალო, და⁶⁶ მერმე შეინანაო,
დაჯდა, იტირა, მწარედ და ცრემლით გაიბანაო,
სამოთხის კარზედ დადგომა, კლიტე იშოვნა მანაო,
და კაცი რომ საქმეს წააკდენს, რაღას უშველის ნანაო.

246. გულის კმა ყავთ გონიერად, ეს სოფელი შეგრჩეს აროს,
არს ნათელი თვალითა შენთა, მაგრამ ბნელი დაგეფაროს,
წარიტაცოს მალ სიკუდილიმა, რაგინდ ტახტზე დაემყაროს,
და ფიცხლავ საფლავს ჩაგასვენონ, ზედან მიწა მოგეყაროს.

247. ვიხილე კაცი ოდესმე, მოსილი სტავრა ნახლითა,
გამდიდრებული საქონლით, გარიგებული სახლითა,
ეტყუოს სოფელს, მენახოს დანარცხებული და ახლითა,
და უფალმან უწყის ყოველი, საქმე დამართებს ახითა.

248. რასა შფოთებთ, ჭი კაცნო, და მიმო ეკვეთებითა,
ვერ დაიმკვიდრებთ სამოთხეს ცოდვის გარდამატებითა,
სიკვდილს ვერსად ვერ წაუხვალთ, თავში სცემდე კეტებითა⁶⁷,
და კაცი პატივს ვერ დაიდებს იქით აქათ კეთებითა.

249. დაყუდენით უკუე, ძმანო, ღუმლით და ღუმენითა,
ნუ აწყინებთ ერთმანერთსა, ნურც საქმით, ნურცა ენითა,
შეიტკბეთ თქვენ ერთმანერთი, ყუელამ კეთილი ქენითა,
და თუ აღასრულებთ ამასა, სამოთხეს მიხვალთ რბენითა.

250. მოკუდებოდინ რა მთავარი და კელმწიფე დიდებული, მას საჭურჭლე ბევრი ჰქონდეს და სალარო მიღებული, მყის სიკვდილმა წარგიტაცოს, არა არს მისგან რიდებული, და აღარავის ეშინოდეს, რა თვალმან ქნას ბინდებული.

251. დავით დაწერა ფსალმუნში: „ყოველი კაცი ცრუ არსა“, არ გაუთავდეს სოფელი კაცსა ცრუ ფიცსა, მტყუარსა, დაკარგოს თავის დიდება, პოოს, ეძებდეს თუ არსა, და ბატონმა რა სამსახური ბძანოს, ვერ ვეტყვით უარსა *).

252. შენ, ჩემო თავო, რა ჰქენი, სტამბოლოს წამოხველ რაათაო, რატომ მოშორდი სამყოფსა, შეილთა ძმათა და დათაო, ბატონს შენს არა გიჭირს რა, კიდევ რამ დაჰყოფ ხანთაო, და ღმერთი გვიმადლის, თუ კაცი, რაზე დავიკოცთ თავთაო?!

253. მაშინვე უთხარ ჩემს ძმასა: „ასე მიგლოე ძმაოდა, მანდ ველარ მოველ ცოცხალი, შეილო, ვერ გნახე დაოდა, ბატონი შენი გულისთვს შენც დასთმე, ჩემო დაოდა, და ვაი თუ მოვკდე ცოდვილი, ღარიბი, უსაფლაოდა!

254. მოდით, ძმანო და მოყუასნო, იტირეთ ჩემი ბედია, ბევრი ვილაყბო, მეტყვიან, ეს კაცი ცრუ და ყბედია, რაც მოკდებოდა ჩემს თავსა, იქავ ვიცოდი მე დია, და ჩემიანთ გაყრის ნაღვლითა ვიწვები, ვით აბედია.

255. რაზე დამკარგეთ, მცხეთელნო, რა მედვა თქვენი ბეგარა, რას პასუხს მამცემთ განკითხვას, რომ დავემარხო მე გარა, ყურს უკან მიზის სიკვდილი, დღეს მამკლავს ანუ ზეგარა, და არ მეკადრების ჩემგანა, თქუენგან საქნელი ეგ არა.

256. რამდენჯერ შევალ ბატონთან, იმედს დამიწყებს დებასა: „ნუ შესწოხდები ჩემთანა, რას აქნევ შინა გდებასა“, ან-კი სად ვღირს ვარ თავდაბლა იმისგან გულის დებასა, „და თუ რამ მეშველა, ელოდე შენ ჩემგან გამდიდრებასა“.

---

*) ეს ტაეპი გამეორებაა მე-12 ტაეპისა.

257. მე უთხარ: „ქართლში წავიდეთ, ნუ იქ საქმესა გმობილსა, თვალს ნუ დაზოგავ ქრთამითა, ნურც მარგალიტსა წყობილსა, კარგი არავის არ ახსოვს ამათსა აქ მონდობილსა, და კარგა გასინჯევ, შეიტყვე: ისევ ძმავე სჯობს ძმობილსა!

258. თქვენც კარგა იცით ამათი საქციელი და ზნენია, ვერა მოვაწონებთ ვერაფერს, აქ დავყოთ ჩვენი დღენია, ავთ გვართმევენ აქ დგომას კაცი ჭკვანი, ბძენია, და არ შეგვიძლია აქ დგომა, რაც რომ გინდოდეს ქენია!“

259. ცუდი ყოფილა სოფლის ღვინი, თამაში, შევბანი, არ ვარგა ბევრი სიხარბე და საქონლისა დებანი, ბატონის სამსახური სჯობს, ცუდია შინა გდებანი, და კარგაა სიღარიბის კარს ბატონის შემორებანი.

260. სოფელს სჭირს, კაცსა მიინდობს და მიენდობის ისიცა, ქვეყანას მოაროინებს, ჩარხი უტყუებს ისიცა, მისსა მინდოსა ლახვარი არ ასცილდება ისიცა, და მოჰკლავს, ძირს გააროინებს, აგერ ქვე გღია ისიცა.

261. რად არ გემდურვი, სოფელო, გამკადე აწ ვის სამარე, ჩემიანთ სულ მამაშორე, დამავლე აწ ვის სამარე, მე ჩემი დამავლებინე, ქვეყანას აწ ვისსა მარე, და ამავებს არ დამავერე, მამკალ და აწ ვისსამარე?!

262. ვაი, სოფელო, ვის მივენდო, გავკდე შენსა ამარესა? მე ვიახელ ბატონებსა, სულ ქვეყანა დამარესა, თუ წამყვანი კაცი ვნახე, მალ დავავლებ ამ არესა, და სადაური სადა ვკუდები, სად მითხრიან სამარესა?

263. ეს მარტო ჩემს თავს არ არის, გადაკედია სხვასაცა, წაღმა ჩარხისა ბრუნება გამრუდება სხვასაცა, ჩვენ გაგვისტუმრე, გვიმტერე, სოფელო, ახლა სხვას აცა! და არავინ უნდა მოგენდოს, აგრე სხვას უხმ სხვასაცა.

264. რა საქმე მოვა კაცზედა, ვერავინ დააბრუნებსა,
მას თან აჰყვების ეშმაკი, მალე მალ მას აცთუნებსა,
ტირილით ცრემლით განქარდეს, ისიც თუ ღმერთსა უნებსა,
და ღვარძლსა აღმოფხრის უფალი და იფქლსა აღაფუნეფსა.

265. მიბძანა: „ნუ შესწუხდები, ჩავარდი გულის კმასაო,
ბატონს რომ გასჭირებია, უმსახურია ყმასაო,
არ იცა, ერთგულის ყმისა, შვილსაცა სჯობს და ძმასაო,
და როსაც ბატონი გაკეთდეს, მრავალ მისცეს მასაო“.

266. მე მოვახსენე ბატონსა: „ეს სიტყვა კარგა იცოდე,
ამდენის კაცის დაკარგვა შეიბრაღე და იცოდე,
ბევრს გავძლებ კიდევ, მე შენი ქართლისკენ წასლვა ვიცოდე,
და მწამს შენთან ავაზაკსავით მე მარჯნივ ჯვარსა ვიცოდე.“

267. მე კიდე გკადრებ სიტყვასა, თუ მამისვენებ კარგია⁵⁸,
რადგან⁵⁹ ქართლიდამ წამოხველ და თავი დაიკარგია,
ამდენს ეცადე ღვთის მაცა, აგრეც ქართლს რამე არგია,
და ავდგეთ, წავიდეთ ქართლშია, წავილოთ ჩვენი ბარგია.

268. სოფელი არის ჭრელი და ერწამ გადაიქცევა,
დილას ოქროა სტუმარი, სალამოს ვერცხლად იქცევა,
ყველანი ზედ მიდგებიან, რახან ხე გადაიქცევა,
და ჩვენ სტამბოლს ვყრივართ, ქართლშია ჩვენი სახლები იქცევა“.

269. მიბძანა: „შენ-კი არ იცი, მე რომ მჭირს რაცა ჭირია,
საითაც წავალ, მეშინის, საქმე მაქუს გასაჭირია,
კეთილი არსაით მიჩანს, ვტირ და ცრემლი მდის კშირია,
და თუ არ წავალ, შენ-კი გაგზავნი, ნუგეშინის, ნულარ სტირია“.

270. ღმერთმა მაშოროს ბატონი, რომე აწ სხვასა ვიახლო,
ამდენი თრევა მეყოფა, დავბერდი, როგორ ვიახლო?
დავაგდე ჩემი ქუეყანა, მოვშორდი, როგორ ვიახლო,
და რას ვაქნევ იმ სიცოცხლესა, რომე ჩემდღეში ვიახლო.

271. ფათერაკს ბევრჯერ მორჩების, თუ კაცი ღმერთსა ესაგსა,
არ იცით რა დაემართა იაკობს, ძმასა ესაგსა,
შენი მტერები ქართლშია ნიადაგ ჩხუბსა სთესაგსა,
და დიდსა კელმწიფეს ახლიხარ, არასა გკადრებს ეს აგსა.

272. ისაკ აკურთხა იაკობ, არ მოიცადა ესავი,
თქვენც კარგათ იცით, ქართლშია ბევრი გყავს ჩხუბის მთესავი,
იმათ სხვა დასვან ბატონი, ვეჭობ⁹, ჩვენთვის არს ეს ავი,
და შენ დაგცინოდენ და სწავლა, იმან განფინოს მზესავი.

273. რატომ არ გეთაკილება⁶⁰, თქუენ ხართ კელმწიფის შვილია,
სხვა ვინმე დაჯდეს შენს ტახტზე, კაცი უგბილო, ლბილია,
გაქუს მოთაკილე გუნება, აღარ მოგივა ძილია,
და აღამც განვარდა, რომ ჭამა მან სასიკვდილე ხილია.

274. უთქუამს რუსთველსა: „ღიღ მძულს შიში, კრძალვა ჭ რიღო-
მძულს გაუწყვეტლად კუშტობა, სულგძელობა და დიდობა, [ბა“,
თუ გინდა შენი ქუეყანა, ჩვენკე ქენ მონაზიდობა,
და თუ არ, შენ შენდა, ჩვენ ჩვენდა, ღიღ სჯობს კიდის კიდობა.

275. ბძანა: „ქართლში⁶¹ მყავს მტერები, გამოვეცალე მათაო,
გაღამეკიდა ქუეყანა, მე შემაძულეს ძმათაო,
კეთილი არავინ მიყო, მარმე მაწამეს ყმათაო, [ქნათაო„.
და რატომ ვქნა მტერს კელში მიმცეთ, თქვენ-კი რაც გინდა

276. მე მოვახსენე: „კელმწიფემ აღარ გვაჭამოს პურია,
ულუფა ამოგვიკუეთონ, აღარ მოგვიგდონ ყურია,
მაშინ ჩვენ რა ვქნათ? საბრალოთ მტერმა იძიოს შურია,
და სანამ ეს დაგვემართოს, ვითხოვთ ჩვენ დასტურია.

277. ჩემგან რა მოგეხსენება, თქუენ ხართ ჭკუისა მპოველი,
ერთს სიტყვას გკადრებ, ბატონო, ნუ მიწყენ, ამას მოველი,
რატომ არ იცით, უთქვენოდ გაოკრდა სვეტი ცხოველი,
და რაც ჰქონდა ოქრო და ვეცხლი, შენ დაუხარჯე ყოველი.

278. სამცხეთო სულ დაიკარგა, მათ გაადინეს მტვერია,
სოფლებიც დაუყიდა, მათ წიგნი მოუწერია,
აქ ზიხარ არასა ნაღლობ და შენთვის არათერია,
და აშოროს ღმერმა, ახლა შენ აღარსითა გყავს მტერია“.

279. მიბძანა თქუენც კარგა იცით, მე რომ ცეცხლი მდებია,
განა არ ვიცი, საბრალო შეწუხდენ ჩემი ყმებია,
მაგრამ მე რა ვქნა მარტომა, იქ აღარ მყავს ძმებია,
და აგერ ღვთით მოვლენ ისინიც, წავალ მეც ვიახლებია“.

280. „სწორეთ ბძანებთ მაგასა, კარგა იმართლეთ თავია,
შენმა ყმამ რა ქნას საბრალომ, საქმე სჭირს იმათ ავია,
ამდენის აქა ყოფნითა მოსთხარე გაათავია“⁶²,
და სანამ პეტრე მიესწრებოდა, პავლეს გააძრეს ტყავია.

281. ბევრი მინახავს ბატონი ყმისათვის თავ დადებული,
კიდევ მომკდარა ყმისაგან ბატონი გარდაგდებული,
ერთგულს კაცს ერთი ესე სჭირს, არის ტლეთ შემოდებული,
და კიდევ ორგული აკეთოს, ერთგული ვარ გაგდებული.

282. ზოგს ბატონს ესე სჭირს, არ ახსოვს ნამსახურია,
რაგინდ რომ ბევრი მსახუროს, მან მას არ უგდოს ყურია,
როსცა გაკეთდეს, გადიდეს, აღარ აჭამოს პურია,
და თუ არ წამოხვალ, აქ იყავ, ჩვენ მოგვეც აწ დასტურია“.

283. ველაპარაკე, ვაწყინე და თავი შევაზარეო,
გულ ამოკნესით იჩივლა, სიტყუები მითხრა მწარეო:
„აწ-კი დამეხსენ მაგ სიტყვას, ან გამეცალე გარეო,
და შენ რა გჯის“⁶³ ჩემი ყმისათვის? შენ შენს თავს მოუარეო“⁶⁴“.

284. კიდევ გკადრებ სიტყვასა, სულაც გამაგლო მე გარა:
„რასაცა ბძანებ სიტყვასა, თქუენგან სათქმელი ეგ არა,
ბძანებთ ჩემი ძმა მოვაო ღლეს არის, ანუ ზეგარა.
და წახვალ, თუ დაიგვიანებ, მას ეწყინება შენგან რა?“

285. მასცა ღმითი უნდა, რომ თქუენა კარგი რამ დაგემაართოსა, დიდის კელმწიფის კარზედა შენ საქმე წარგემაართოსა, ღმერთსა გახვეწებს ყოველთვის, მრული გზა გაგემაართოსა, და როდესაც გნახოს მშვიდობით, ღმინი ღმინზედა წართოსა.

286. ღმერთმან ქნას, ოდეს გიხილნე თქვენ ძმანი ერთად მხდო-
ლაპარაკობდეთ ტკბილათა, მე თავსა ვიყო მდგომარე, [მარე,
გარჯა არ გამცდებოდეს, გული არ ჰქონდეს მწყრომარე,
და როდისღა ვნახავ ამასა მე, ცუდის გზის მშრომარე?“

287. რატომ მოშორდი, ტლაშაძევე, შენს მწყალობელს ბატონსა,
მანიც ვერ მოვრჩი დაკარგვას, შენ წაგიყვანეს სტამბოლსა,
იმათის მოშორებითა, მითამ რა მოგემატოსა?
და რათა მსახურებ ამ გვარ კაცს, უშვილოსა და მარტოსა?!

288. წაველ, მივმართე რუსეთსა, თავი არავინ მანება,
მოვშორდი მწყალობელს ბატონს, რაღას მიშველის ნანება.
სრულად დაგავლეს ქვეყანა, სიგძე ჰქონდა, თუ განება,
და მანიც დაგკარგეს უბრალოდ: იყო ღვთისაგან ბძანება.

289. არცარა გემო იმას აქვს, ვინც ქართლში სახლში⁶⁵ ზისაო,
რაღაც ღონე, ისევე გავლა სჯობს შორის გზისაო,
უცხოთა ნახავს მრავალსა, თვალითა მას უმზირსაო, [საო.
და რეგვენს კაცსა სჭირს, ცივს წყალში ბანობს და ნაპირს თრთი-

290. შეველ ბატონს შევიზღვე: „აგებ წავიდეთ ქართლშია,
არამც შევძულდეთ ვეზირსა, ცემა დაგვიწყონ თავშია,
ულუფა ამოგვიკუეთონ, ვეჩხლიტებოდეთ თვალშია,
და იმავ ქალამანს დავჯერდეთ, რათ გვინდა მათი მაშია?“

291. კიდევ გაფიცებ მამასა, სულსა წმინდასა და ძესა,
უშველე რამე ქართველთა, იმათი ცოდვა გაძესა,
მოსაკმარებლად წამოხველ, განაკი გამოგაძრესა?
და ამდენს ხანს შენ იქ რათ ზიხარ, სტამბოლში შენი რა ძესა?“

292. „მიყურებთ, ვზივარ სახლშია, არა მაქუს ღხინი შვებანი,
არ იციოთ ჩემი ნალველი და ჩემის თავის ვებანი,
მეც გულით მინდა ქართლისა მოვლა, შვება და რგებანი,
და თქვენცა შეიტყობთ, თუ რა ვქნა, მეღირსოს მე აშვებანი.

293. დიდი კელმწიფე ბძანდება, უნდა მიუგდოთ ყურია,
მანამ მოვიცილი, მანამღი მიბოძოს მე დასტურია,
როგორ იკადრებს ამასა, ჩვენ არ გვაჭამოს პურია,
და მერმე მივმართავ ჩემს ძმასა, იმათი ნახვა მსურია.

294. განა არ ვიცი, ქართველნი ჩვენგან შველასა ელია,
მათ ფაშა უზის ეშმაკი, კაცი ჭკვიანი ქუელია,
ყუელას ატყუებს, რასა შურს, იმათვს ენა სველია,
და მანამ იქა ზის, არ მივალ: არს ჩვენი მტერი ძველია“.

295. „ნუ გეწყინების, ბატონო, სიტყვა რომ გკადროს მთე-
მანამ არ მოვა შენი ძმა, არ წახვალ იმათ ელია, [ლია,
ამდენის ხვეწნით მუდარით მე გული გადამელია,
და მე ვხედავ ჩემის ჭკუითა, ქართლზე აიღე კელია!

296. მეც ვეხვეწები უფალსა, ნეტავინ ბაქარ მამგვარა,
გულის ღხინი და გონება ყუელა ერთ-პირად წამგვარა,
მას უკან ჩემსავით კაცი ვინ დაკარგულა იმგვარა,
და შენ შენს თავს მაინც უშველე და ჩვენი ნულარ გავა რა⁶⁶.

297. შენი ძმა რუსეთს წავიდა, რათ მიხვიდოდი ლორესა,
თუ ქართლში ველარსად დადევ⁶⁷, აოკრდა, გაასწორესა,
რატომ არ გაჰყევ შენს ძმასა, რას დახვალ გზასა შორესა?
და ყუელაყა თქუენი ბრალია, თუ მათქმევინებ სწორესა!“

298. „ბატონმა ყმა გააკეთოს და კელი დაათაროსა,
არა მსახუროს იმასა, ძილი არ გაიმწაროსა,
ყმას სამსახური უბძანოს, იმან ის დაიზაროსა,
და ამგვარი კაცი ბატონმა რის პირით შეიწყნაროსა?

299. ყმამ რომ მსახუროს ბატონსა, ნუ დასდებს საყუედურსაცა, შერისხულს ბატონს ერიდოს, მოათმენინოს ყურსაცა, ყუელა კეთილად შერაცხოს, ვერა შოობდეს პურსაცა, და მსახუროს სახიერს ბატონს, ეგრეთვე უსახურსაცა.

300. დიად მძულს კაცი გულ-დიდი, სიტყვა პტყელი და ყბედია, ძნელს ფათერაქსა გაებას, თქვას, ჩემი წერა ბედია, გამოერკვიო ჭკუითა, ძნელს საქმეს თუ გაბედია, და უთქუამთ: „ჭკუა სჯობს, რეგვენო, ესე მე მითქვამს კულადია“.

301. სტამბოლს ზის კათალიკოზი, არს პატივითა დიდითა, გვერდსა ვახლავართ ყუელანი, შიშით, კრძალვით და რიდითა, გარე გუარტყია შავი ზღვა, თეთრი ზღვა კიდის კიდითა, და უნაოთ ვერსაით წავალთ, ზედა ვერ გავვლით⁶⁷ კიდითა.

302. მოჰყვა და წვრილად გვიბძანა თავისი გადასავალი:
„ქვეყანა სულ დამივლია, მრავლის დღის სავალი“,
ბძანა, თუ ბევრი მინახავს მე სანახავი მრავალი,
და ვისზედაც ამაგი ექმნა, ყმაზედა ედვა რა ვალი.

303. „მოდით და ყური მომიგდეთ, ისმინეთ ჩემი თხრობილი, გაამბო ჩემი ამბავი, ვით მარგალიტი წყობილი, მე არ ვიკადრებ ტყუილსა, მძულს ლაპარაკი გმობილი, და ვის გადაკდია ჩემს მეტსა ჩემებრივ ჭირი თმობილი?

304. ყმაწვილობასვე მინდოდა სულა ქვეყნისა დავლაო, ქართლში დამედვა სჯულისა წესი, რიგი და სწავლაო, მესწავლებინა ყველასთვინ შიში ღვთისა და კრძალვაო, და ქვეყნის მოსლვისათვინ არა მზარს შორის გზისა წავლაო.

305. სულ მოვიარე ქვეყანა, რუსი, ოსმალნი, ერანი, ვლახნი, ბულდანი, აბაში, ნაშენი, არა არს ვერანი, იელუსალიმს ვილოცე, ცრემლი დავთხივე ბევრანი, და მაგრამ მცხეთელებს სიკეთე ვერ მოვაწონე ვერანი.

306. ყენთან წაველ,ებოძა რაყამი და ყული კარგი,
შევეხვეწე ჩემს ქრისტესა, ვთქვი, ეგებ არ დავიკარგი,
ავდეგ, წაველ მხიარულად, არ წავილე მძიმე ბარგი,
და მე გუგუნა თან მიახლა, ჭკვიანი და კაცი ვარგი.

307. მამა ბიძანი იქ დამხვდენ, ყენის კარზე მდგომარე,
კელმწიფის წინა მიმიძღვნენ, გული არ ჰქონდა მწყრომარე,
ტკბილად მიბძანა: „და მობძანდი“, ზე წამომიდგა მჯდომარე,
და ჭკუის მძებნელი კელმწიფე არ იყო მიუმხლომარე.

308. გვერდსა დამისვა, ანბავი მე მკითხა ქართველებისა,
„დიად მამა ჩამოსლვა მე შენი აქა ხლებისა,
თამამად ველაპარაკე, სიტყვა არ შემეშლებისა,
და რაც სანახავი მე ვნახე, ენით არ დაითვლებისა!

309. მამული სრულად მიბოძა, რაყამი მომცა ფიცისა,
მაშინვე დააწერინა, დაბეჭდა, დაამტკიცისა,
თავდაბალია მოწყალე, ტყუილი მან არ იცისა,
და მან დაუმკვიდრის ბოლომდი, ვისაც მამული მისცისა.

310. ცოტას ხანს იქა ვიახელ, მე ვიყავ ჩემსა ნებასა,
კარგა მართმევდენ ყველანი, მე შემასხემდენ ქებასა,
ულუფას უხვად მაძლევდენ, ვინ მოშლის მის ბძანებასა!
და გავამტყუნებდი უცილოდ, ჩემთვის თუ სჯულზედ ებასა.

311. დასტური ვთხოვე, მიბოძა რაყამი, მემანდარია,
ღმერთს შევეხვეწე, წამოველ, გზა მომცა კარგი დარია,
ისპანისა სიკეთე სამოთხეს შეუდარია,
და მამა ბიძათა მოვშორდი, გული ლახვარმა დარია.

312. მშვიდობით მოველ, დამიხუდა სამცხეთო გარიგებული,
სამირონეა მურასა, ოქროსა კარი შებმული,
სვეტია კარგათ შემკული, გარ შემოფარდებული,
და ჩემს ძმას ვახტანგსა შეემკო, ღმერთმან აღიღოს ქებული.

313. მე მოველ ჩემსა საყდარში, იმათ იამათ კარგათო,
მაშინვე მოვატანინე, რაც რამე დაეკარგათო,
თავთავიანთი საკელო დაეწვათ, დაედაგათო
და მე უთხარ: „თქვენ უღმერთონო, რას ეძარტლებით მაგათო?

314. საყდრის⁶⁸ ყმამ რა ქნას საბრალომ, მალ გამოიცილოს ბატონ
როგორ მსახუროს გულითა, უშვილოს, უძმოს, მარტოსა, [სა,
იგი წავა და სხვა მოვა, ამით რა შეიმატოსა,
და შოვნას დაესხნას, რაც აქუს, ისიც არ დაეპანტოსა.

315. ცოტას ხან ვიყავ ბატონად, მაგრამ მაწამე ყმათაო,
საყდრის ყმა არას აამებს, რიგი აქვს მათ მამათაო,
იბრიყვებენ და წაართმენ ქურივთა, ობოლთა, ბრმათაო,
და გარდაჰკიდებენ ერთმანერთს ტკბილსა საყვარელს ძმათაო.

316. მე მამიგონეს ტყუილი, კაცის ყურს სმოდეს აროდეს,
აწ ჩემნი ყმანი შეითქვნეს, ჩემს დაჭერასა ჩქაროდეს,
ვიზელაც კარგი რამ მექნა⁶⁹, ჩემს წაკდენასა ხაროდეს,
და ღვთის მეტი მშველი არა მყავს, ან და მიშველის ძმა როდეს.

317. აწ ამაზედა გამოკდა შუაზე ცოტა ხანია,
კისერი მოსტყდა კახ ბატონს, იყო ერევნის ხანია,
რა გავამტყუნე, მტერზედა მტერს გული მოუფხანია,
და ქართლი ეშოვნა, მოვიდა, თან მოჰყვა დაუთხანია.

318. მოვიდა ავლაბარშია, ახლავს თუში და კახია,
ბძანა, თუ თბილის ქალაქი დიდება ღვთისა ვნახია,
ყვენმა მიყო წყალობა, ქართლი გარ შემამახვია,
და ვეცდები ამას იქითა, ჩემს მტერს მოუღვა მახია,

. . . . .

შენიშვნები ტექსტის შესახებ.

იმ სიტყვების მაგიერ რომელთაც ციფრები უზის დედანში სწერია:

1. წაკდენს	36. არსადარია
2. ალაყობზს	37. საკაცოდ
3. პურ-მალღ	38. გყველაღ
4. კმაროდეს	39. შალე
5. გფილსა	40. შევებად
6. ჩენზედა	41. მისასსა
7. არისა	42. მისთან
8. ქარისა	43. ამოგუწყუეთს
9. ვეპოპ	44. ღთისმაცა
10. ავოქრებ	45. მოხქონღათ
11. გაწყვიტა	46. ღა: გყარეს
12. გაწყვიტეს	47. შაშას.
13. ღრობებში	48. ვიწყები
14. ღა კახთა	49. ეს სიტყვა განმეორებულია ღე- ღანში.
15. კახ	50. ტურმე
17. ეს სიტყვა ღედანში არ არის.	51. ღა ჰპატიუებღე
18. ჰკონღა	52. სტამბოლს
19. ვეპოფ	53. ერ
20. შეიპღრეს	54. ღავსვოლო
21. გვერტსა	55. ნაფირზე
22. წმიღათ	56. ღე
23. გამათავებელი	57. კეთებიტა
24. გვერტს	58. გყარგია
25. კაღა	60. გეტაკიღება
26. გქონღა	61. ქართში
27. გეღვა	62. გატავიღა
28. მოგყლავე	63. გჯირს.
29. ზენზეღა	64. მოარეო.
30. ეს სიტყვა არ არის ღედანში.	65. ქართლი საშღში
31. თათრებსაო	66. ნუღარა გაგვარა
32. გაუწყვეტოღა.	67. ღავღეგ
33. ააღრინა.	68. საღრის
34. ახსენებ	69. შექნა
35. ქუღან	

ბოლო-სიტყვაობა.

შენიშვნები ხელნაწერის შესახებ.

წიგნი „კათალიკოზ-ბაქარიანი“ დაისტამბა ერთადერთ დედნის მიხედვით, რომელიც წერაკითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების წიგნთ-საცავს ეკუთვნის (№ 953). ხელნაწერი, 15X20 სანტიმეტრი, დაწერილია ქაღალდზე ლამაზი მგვალი მხედრულის ხელით, სათაური პირველი გვერდისა დაწერილია წითელის მელნით, ქორონიკონის რიცხვის გარდა; წითელის მელნით არის აგრეთვე ნაწერი პირველი სიტყვა თითოეულის ტაეპისა, დანარჩენი ტექსტი ნაწერია შავის მელნით. ნიშნებათ იხმარება გარდა ზოგიერთ შემთხვევისა, ორ-ორი წერტილი თითოეულის სიტყვის შემდეგ. ხელნაწერს ქაღალდის ყდა აქვს. სათვალავი ფურცლებისა ტექსტის ხელით ნაწერი არ მოიპოვება, არ არის აგრეთვე ნაჩვენები თითოეულის გვერდის ბოლოს სიტყვა, რომლითაც იწყება მეორე გვერდი, რაც ჩვეულებრივ მოვლენას შეადგენს კარგის ხელნაწერისა. ამის გამო არ ვიცით რიგი ფურცლებისა, ხოლო შინაარსის მიხედვით სჩანს, რომ ფურცლები არეულია. ზოგიერთი ფურცელი წინასიტყვაობისა ბოლოშია მოქცეული. არეული უნდა იყოს აგრეთვე ზოგიერთ შემთხვევაში სხვა ფურცლებიც. ჩვენ აზრის მიხედვით დავაწყვეთ ზოგიერთი ტაეპები და დაუსვით მათ სათვალავი არაბულის ციფრებით, რაც ნამდვილში არ არის. ნამდვილში რიგი ტაეპებისა ასეთია: 1—3, 22—288, 301—306, 289—300, 313—318, 307—312, 4—21. ზოგჯერ ერთ და იმავე ფურცელზე ნაწერი ლექსები აზრით ერთიერთმანეთის მიმდევარნი არ არიან, ჩვენ ამგვარი ლექსების დაწყობა არ გვიკისრია, მაგრამ გვგონია, რომ დედანი, რომლიდგანაც ჩვენი ხელნაწერია გადმოღებული, ფურცლები არეული ყოფილა და გადამწერს არ უზრუნვია მათი თავის ადგილას დალაგებისათვის. საზოგადოთ გადამწერი ვერ ყოფილა მკოდნე ქართულის ენისა; ხშირათ მართლ-წერა სიტყვებისა და მათი ფორმებუ გარყვნილია. საჭიროთ დავინახეთ ზოგიერთი ამ გვარ სიტყვების და ფორმების შესწორება, მაგრამ ამასთანავე უმეტეს შემთხვევაში, და არა ყოველთვის, უჩვენეთ ტექსტის შენიშვნებში, თუ რა ფორმით სწერიან ისინი დედანში. ხელნაწერი სამწუხაროდ ჩვენდა სრული არ არის, შეიცავს მხოლოთ 108 გვერდს, ანუ 318 ტაეპს. ამათში ერთი ტაეპი ორჯერ არის გამეორებული სხვა და სხვა ადგილს (იხალე მე 12 და მე 251 ტაეპი). რამდენი ფურცელი, ან ტაეპი აკლია დედანს, არ ვიცით. არ ვიცით აგრეთვე, ვინ არის გადამწერი ჩვენი წიგნისა, ანუ როდის არის ის გადაწერილი, ხო-

ლო წერის ხასიათის მიხედვით და აგრეთვე ქალაღდისა და მეღნისა ზეგვიძლია ვსტკვათ, რომ ხელნაწერი ყოველ შემთხვევაში მე XVIII საუკუნეს ეკუთვნის. თხზულება დაწერიღია, როგორც სათაურიღგან სჩანს, კონსტანიტნეპოლში, მაგრამ ჩვენი ხელნაწერი ავტოგრაფი კი არ არის, რაც მტკიცდება იმგვარი შეცდომებით, რომელზედაც ზემოთ გვქონდა საუბარი. არა გგონია, რომ თვით ავტორს ეკუთვნოდეს ასეთი შეცდომები. ამას გარდა ჩვენ უფრო უტყუარი საბუთი გვაქვს ხელში იმისა, რომ ჩვენი დედანი ავტოგრაფი არ არის. ეს საბუთი გახლავთ რამოდენიმე სიგელი დაწერიღი იესე ტლაშადის მიერ. ხელი ამ სიგლებისა და ჩვენის დედნისა სულ სხვა და სხვა არის. ხელნაწერის შესახებ ბაასის დასამთავრებლად უნდა მოვიხსენიოთ, რომ ის ნაპოვნია დაღესტანში განსვენებუღის ა. როინაშვიღის მიერ და შემოწირული წერაკითხვის საზოგადოების წიგნთ-საცავისათვის.

II. ავტორი კათალიკოზ-ბაქარიანისა.

ავტორი „კათალიკოზ-ბაქარიანისა“ არის მღვდელი იესე ტლაშადე, რომელიც ხლებია კათალიკოს დომენტის სტამბოლში და, როგორც ეტყობა, ძრიელ დაახლოვებუღი ყოფიღა კათალიკოზთან. მისი გაბედული ბაასი და თავამი რჩევანი დომენტისადმი, რომელიც გამოხატულნი არიან 25ნ—300 ტაეპებში ჩენი წიგნისა, საკმაო საბუთს გვაძლევენ ამგვარი დასკვნისათვის. ეტყობა, ტლაშადეს წინეთ უმსახურია ვახტანგ მეფისათვის და რუსეთშიაც ყოფიღა, მაგრამ მერმე თავის ნებით მოშორებია და დომენტის გაყოღია სტამბოლში. ტლაშადე თვითონ ამბობს თავის თავზე:

წავეღ, მივმართე რუსეთსა, თავი არავინ მანება,

მოვშორდი მწყალობელს ბატონს, რაღას მიშვეღის ნანება.“

სტამბოლში ყოფნას ტლაშადე ძრიელ სწუხს, ურჩევს დომენტის საქართველოში დაბრუნღეს მალე. ტლაშადე თითქო გრძნობს, რომ კარგი არაფერი მოეღის მათ სათათრეთში, თუმცა „კათალიკოზ-ბაქარიანიღგან“ ჯერ კიდევ არა სჩანს, რომ კათალიკოზს ცუღათ ეპყრობოდენ და ან მისი ექსორიად გაგზავნა სურღეთ. არ ვიცით, გაჰყვა თუ არა ტლაშადე ტენეღოს კუნძულზე დომენტის, მხოლოთ ეს კი ვიცით, რომ 1727 წელს, ეს იგი იმ წელს, როღესაც „კათალიკოზ-ბაქარიანია“ დაწერიღი, დომენტიმ სტამბოლში დაწერიღი სიგლით უბოძა იესე ტლაშადეს და მის შვიღებს ათენში ოცღა სამი კომღი კაცი სახუცოდ. არ ვიცით აგრეთვე, დაუწერია სხვა რამე იესე ტლაშადეს, თუ არა, მხოლოთ ჩვენი ისტორიკოსი ბატონიშვიღი ვახუშტი თავის ქრონოლოგიური ცნობების ერთ წყაროთ იხსენიებს ტლაშადის მიერ აღმოწერიღს ქორონიკოანებს, მაგრამ სამწუხა-

როდ არ უჩვენებს, რომელ ტლაშაძეს ეკუთვნის ეს ქორონიკონები, რაკი მწიგნობარი ტლაშაძე სხვა არაგინ ვიციტ, ჩვენის მოსაზრებით, ქორონიკონების აღმომწერათაჲ უნდა ვიგულისხმოთ ავტორი კათალიკოზ-ბაქარიანისა მღვდელი იესე ტლაშაძე.

III, რამოდენიჲე სიტყვა „კათალიკოზ-ბაქარიანის შესახებ“.

თხზულება „კათალიკოზ-ბაქარიანი“ დაწერილია ლექსად. ავტორი ეკუთვნის რუსთაველის სკოლას, როგორც თითქმის ყველა მელექსენი მისი დროისა. ტლაშაძე ბაძავს რუსთველს ლექსის წყობაში, ფორმაში და ზოგჯერ სიტყვა-სიტყვით იმეორებს რუსთველის სიტყვებს და ლექსებს. ეტყობა, ტლაშაძეს ვეფხვის ტყაოსანი ზედ მიწევნით ჰქონია შესწავლული და ამ შემთხვევაში ის არა გავს თანამედროვე სამღვდლო პირებს, რომელნიც რუსთველს მანდა მინც არ სწყალობდენ, რადგან ვეფხის ტყაოსანი სასულიერო შინაარსის თხზულება არ იყო. თავის შრომას ტლაშაძე რუსთველის ხსენებით იწყებს და არა სცდება, როდესაც ამბობს:

„რიტორ რუსთველო, კარგ გამომთქმელო, ენა ტკბილო და შაქარიანო, ავმა მთქმელმა, ქურდმა-მკლებმა ლექსი მრავალი მოგპარიანო.“

კათალიკოზ-ბაქარიანი თუმცა ლექსათ არის დაწერილი, მაგრამ ხელოვნურ პოეზიის ნაწარმოებს არ წარმოგვიდგენს. პოეზიის ნიშან-წყალი ძრიელ ნაკლებათ ეტყობა ტლაშაძის თხზულებას. მართალია, აქა იქ შეგხვდებათ ადგილები, რომლებზედაც ითქმის „არა უშავს რაო“, მაგრამ ეგ საკმაო არ არის. „კათალიკოზ-ბაქარიანი“ საყურადღებოა არა პოეზიის მხრით, არამედ საისტორიო მნიშვნელობის მხრით. ეს თხზულება გალექსილი მატინაეა ტლაშაძის დროის ქართლ-კახეთის ისტორიისა, ნამდვილი მოთხრობაა თანამედროვე პირისა, საქართველოს პილიტიკური მდგომარეობის სურათია მეთვრამეტე საუკუნის პირველი მეოთხედისა. ამ მხრით ტლაშაძის თხზულება ძლიერ წააგავს გურამიშვილის „დავითიანს“, თუმცა მნიშვნელობა დავითიანისა ისე გაცილებით დიდია ტლაშაძის კათალიკოზ-ბაქარიანზე, რომ შედარებაც არ შეიძლება. გურამიშვილის შრომას უფრო საზოგადო მნიშვნელობა აქვს, ტლაშაძისას უფრო კერძო. ტლაშაძის თხზულება მოთხრობაა კათალიკოზის დომენტი მესამის და მეფის ბაქარის შესახებ, მაგრამ უმეტესი ნაწილი ამ მოთხრობისა რასაკვირველია დომენტი მესამეს შეეხება, ანუ უკეთ რომ ვსთქვათ მის ბიოგრაფიას.

აქ ისეთი ცნობებია დომენტის შესახებ, რომელნიც სრულიად არ მოიპოვებიან სხვა წყაროებში. ბევრ ახალ ცნობებს იძლევა „კათოლიკოზ-ბაქარიანი“ აგრეთვე შესახებ ვახტანგ მეექვსისა, ქსნის და არაგვის ერისთავებისა, კანთ მეფის მახმად-ყული-ხანისა და მის ბრძოლისა ვახტანგთან, ბაქართან და ოსმალებთან, აგრეთვე შესახებ ოსმალოს ფაშებისა ტფილისში და ნათ მიერ ქართლის აღსრებისა. ერთი სიტყვით „კათოლიკოზ-ბაქარიანს“ დიდი მნიშვნელობა აქვს ჩვენი ისტორიისათვის და ამიტომ საჭიროა მოინახოს სრული ხელნაწერი. ჩვენ იმედი გვქონდა სრულის ხელნაწერის პოვნისა და ამიტომ დიდი ხნიდან დასტამბული ტექსტის გამოცემა შევაჩერეთ, მაგრამ რა კი იმედი არ გაგვიმართლდა, საჭიროდ დავინახეთ ნაკლულოვანი ტექსტი მაინც გამოგვეცა. აქ უნდა დაუმატოთ, რომ ამ თხზულების გამოცემა აზრათა ჰქონდა განსვენებულს ჩვენს მოღვაწეს პეტრე უმიკაშვილს და რამოდენიმე ჯერ მიმართა თხოვნით საზოგადოებას გაზეთის საშუალებით, ეცნობებინათ, აქვს თუ არა ვისმეს ხელნაწერი „კათოლიკოზ-ბაქარიანისა“, მაგრამ ვერავითარი ცნობა ვერ მიიღო და ნაკლულოვანი ტექსტის გამოცემა არ ისურვა. შეიძლება, ეხლა ჩვენმა გამოცემამ მოანახვიოს ქართული ხელთ-ნაწერების მქონეთ ეს თხზულება თავიანთ წიგნებში. ვიმედოვნებთ, თუ ვისმეს ეს წიგნი აღმოუჩნდება, შემოსწირავს წერაკითხვის საზოგადოების წიგნთსაცავს, ან დროებით მაინც გვათხოვებს.

ე. თაყაიშვილი

უმაჯრესნი ცოჲმღებანი:

გვ.	სტრიქონი	დაბეჭდილია	უნდა იეოს.
6	10 ზემოდამ	გაფხილება	გაფრთხილება
12	10 —	კახთავია	კახთ ავია
19	6 —	შემამეყარეა	შემამეყარია
28	3 —	ე	მე
30	7 —	გახსომდეს	გახსოვდეს
35	13 ქვემოდამ	ისრე	ასრე
36	9 —	ლაჯსაო	აღაჯსაო
—	16 —	შიოგა	შიგა
37	5 ზემოდამ	რომია	რომაო
39	9 —	უფალო	უფალი
40	5 ქვემოდამ	მეკადრების	გეკადრების
41	9 ზემოდამ	სოფლის	სოფლისა
42	4 —	ალაფუნეფსა	ალაფუნებსა
—	7 —	იცა	იცო
43	2 —	იაკობს ძმასა	იაკობის ძმას
—	15 —	ჩვენკე	ჩვენკენ
45	5 —	მხლომარე	მხლომარე
—	11 —	მოგემატოსა	შეგემატოსა
—	2 ქვემოდამ	გამოგაძრესა	გამოგაძესა

შანი ორი აბაზი